

Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы
Өчкүл авыл жирлеге советының
23.11.2018 елның 65 номерлы карары
нигезендә кабул ителде.
Өчкүл авыл жирлеге башлыгы
_____ Н.В.Емелюшина

**Татарстан Республикасы
Спас муниципаль районы
Өчкүл авыл жирлеге
муниципаль берәмлегенен уставы.**

**Өчкүл авылы
2018 ел**

Бүлек 1 .ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

Статья1. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы Өчкүл авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә исеме һәм хокукый статусы

1. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районының Өчкүл авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә авыл жирлегенә статусы бирелгән.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме - Татарстан Республикасы Спас муниципаль районының Өчкүл авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә " (алга таба текст буенча – авыл жирлегенә).

3. Өчкүл авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы составына керә.

Статья 2. Жирлекнең территорияль корылышы

1. Жирлек территориясенең составына Өчкүл, Үрнәк авыллары керә.

2. Авыл жирлегенә административ үзәгенә-Өчкүл авылы.

3. Жирлек чикләренә «Спас муниципаль районы «муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләренә чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Жирлек территориясенең составына милек формасына һәм максатчан билгеләнешенә карамастан барлык жирләр керә.

5. Авыл жирлегенә чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

Статья 3. Гражданның жирлектә жирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Жирлектә жирле үзидарә Россия Федерациясенең гражданны тарафыннан жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка рәвешләрендә, шулай ук әлегә Уставта каралган сайлаулы һәм башка жирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.

2. Гражданның женес, раса, милләт, тел,килеп чыгышы, мөлкәти һәм вазыйфаи хәленә, дингә мөнәсәбәтенә, иҗтимагый берләшмәләргә карашларына бәйсез рәвештә жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга тигез хокукы.

Жирлек территориясендә даими яки нигездә яшәүче чит ил гражданны жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара килешүләренә һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. Һәркем турыдан-туры жирле үзидарә органнарына һәм вазыйфалы затларга мөрәҗәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә турында мәгълүмат алырга хокукы.

4. Жирлек жирле үзидарә органнары һәм вазыйфалы затлары һәркемгә турыдан-туры аның хокукларына һәм ирекләренә кагылышлы документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, шулай ук, әгәр законда башкасы каралмаган булса, гражданның башка тулы һәм дөрөс мәгълүмат алу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

5. Жирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка жирлек һәм аның аерым территорияләренә үсешенә иң мөһим мәсьәләләренә,

гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмэтләр күрсәтүче социаль ташламалар, жәмәгать тәртибен һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне саклау торышы турында даими рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданнар, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, судта жирле үзидарә органнары һәм вазыйфалы затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмавына) каршы чыгарга хокуклы.

Статья 4. Жирлек жирле үзидарә органнары структурасы

1. Жирле үзидарә органнары структурасына жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлек башкарма комитеты, жирлекнең Ревизия комиссиясе, Устав нигезендә төзелә торган башка жирле үзидарә органнары керә.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

Статья 5. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Авыл жирлегенәң жирле әһәмияткә ия мәсьәләләре:

1) жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп тору, жирлек бюджеты үтәлеше турындагы хисапны төзү һәм раслау;

2) жирлекнең жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм гамәлдән чыгару;

3) жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәте белән идарә итү, файдалану һәм эш итү;

4) жирлек торак пунктлары чикләрендә беренчел янғын куркынычсызлыгы чараларын тәмин итү;

5) жирлек халкын элемтә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

6) жирлек халкын ял итүне оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәте белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

7) Жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакуләм спорт үсеше өчен шартлар тәмин итү, жирлекнең рәсми физкультура–сәламәтләндрерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

8) жирлекнең архив фондларын формалаштыру;

9) жирлек территориясен төзекләндрерү кагыйдәләрен раслау, аларның үтәлешен контрольдә тоту, күрсәтелгән Кагыйдәләр нигезендә жирлек территориясен төзекләндрерүне оештыру

10) адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементлары исемнәрен бирү (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яисә муниципаль ара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы исемнәренә бирү, мондый атамаларны үзгәртү, гамәлдән чыгару, дүүләт адреслы реестрында мәгълүмат урнаштыру;

11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү өчен шартлар тудыру;

12) жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм тормышка ашыру;

13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыру;

14) жыю (шул исәптән аерым жыю) һәм каты коммуналь калдыкларны транспортировкалау эшчәнлеген оештыруда катнашу;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту.

16) жирлек территориясендә яшәүче хужасыз хайваннарны тоту һәм карап тоту буенча чараларны гамәлгә ашыру.

17) жирлек чикләрендә халыкны су белән тәмин итү, су бүлү, халыкны Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә ягулык белән тәмин итү;

18) жирлек торак пунктлары чикләрендә жирле эһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген;

19) милләтара һәм меконфессиональ килешүне ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен саклауга һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

20) жирлек халкының күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерүне оештыру, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына иреккә үтәп керүен тәмин итү.

2. Федераль законнар нигезендә жирлек жирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә, жирлек бюджетыннан муниципаль район бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына, аларга жирле эһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү буенча үз вәкаләтләренә бер өлешен гамәлгә ашыруны тапшыру турында Спас муниципаль районы жирле үзидарә органнары белән килешүләр төзәргә хокуклы.

Статья 6. Жирлек жирле үзидарә органнарының жирлекләргә жирле эһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләргә хәл итүгә хокуклары

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары хокуклы:

1) жирлек музейларын булдыру;

2) жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкару;

3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашу;

4) жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләр хокукларын гамәлгә ашыруга бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм итү;

6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрен мобилизация эзәрләү буенча чараларны оештыруда һәм тормышка ашыруда катнашу;

7) муниципаль янгын сагы булдыру;

8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру.

9) кеше хокукларын тээмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтү һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга булышлык күрсәтү;

10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында " 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның бөтенроссия ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү.

11) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданның муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирү.

12) жирлек территориясендә яшәүче хужасыз хайваннарны тоту һәм карап тоту буенча чараларны гамәлгә ашыру.

13) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында " 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру.

14) инвалидлар, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә ярдәм күрсәтү.

15) «Кулланучылар хокукларын яклау турында " 1992 елның 7 февралендәге 2300-І номерлы Россия Федерациясе Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләргә хәл итәргә, башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы («Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган), әгәр бу федераль законнарда каралган булса, шулай ук башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары компетенциясенә кертелмәгән башка мәсьәләләргә хәл итәргә хокуклы, (1 пункт 2013 елның 16 октябрәндәге 79-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә), Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм өстәмә норматив керемнәр буенча салым керемнәреннән тыш, авыл жирлегә бюджетты керемнәре хисабына, федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән үз компетенциясеннән төшереп калдырылган бюджет керемнәре исәбенә.

Статья 7. Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 8. Жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

Жирлек жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре аша гамәлгә ашырыла:

1) жирлекнең социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын тормышка ашыруда жирле үзидарә органнарының катнашуы;

2) жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында килешүләр (килешүләр) төзү;

3) даими яисә вакытлыча координацияләү, консультатив, киңәшмә һәм башка эшче органнар булдыру;

4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында жирлек Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгеләнгән хезмәтгәшлекнең башка рәвешләре.

Статья 9. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне дә кертеп, муниципаль хезмәткәр статусын, муниципаль хезмәт узу шартларын һәм тәртибен дә кертеп, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 25 июнендәге 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кодексы һәм жирлекнең муниципаль хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

Бүлек II. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ХАЛЫК ТАРАФЫННАН ТУРЫДАН-ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУЫ ФОРМАЛАРЫ

Статья 10. Халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашуы

Авыл халкы жирле үзидарәне турыдан туры гамәлгә ашыра һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге рәвешләрдә катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү;
- 4) жирлекнең чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 5) гражданның хокукый актлар чыгару инициативасы;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарә;
- 7) жәмәгать тыңлаулары, фикер алышулар;
- 8) гражданның жыелышы;
- 9) гражданның конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 10) халык жыены;
- 11) гражданның сораштыру;
- 12) жирле эһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы
- 13) жирле үзидарә органнарына гражданның мөрәжәгатъләре;
- 14) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар.

2. Авыл жирлеге халкы тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

3. Жирлек жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектэ булмаган предприятиелэр, учреждениелэр, оешмалар, шулай ук физик затлар белэн мөнәсәбәтләре, законда башкача билгеләнмәгән очракта, килешү нигезендә төзелә.

Статья 11. Жирле референдум.

1. Жирле референдум халык тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү максатларында үткәрелә.

2. Жирле референдум жирлекнең бөтен территориясендә «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокуклары һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзгәртүләрне исәпкә алып үткәрелә.

Жирле референдумда катнашуга гражданның хокуклары гарантияләре, шулай ук жирле референдумны эзәрләү һәм үткөрү тәртибе «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Федераль закон һәм Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.

3. Жирле референдумда яшәү урыны жирлек чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе гражданны яшерен тавыш биргәндә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә жирле референдумда катнаша.

4. Жирле референдум үткөрү турындагы карар авыл жирлегә Советы тарафыннан инициативасы буенча кабул ителә:

1) жирле референдумда катнашу хокукына ия булган гражданны;

2) сайлау берләшмәсе, уставлары сайлауларда һәм (яки) референдумнарда катнашуын күздә тоткан һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән башка ижтимагый берләшмә;

3), Алар белән бергәләп күрсәтелгән жирлек Советы һәм жирлек башлыклары.

5. Жирле референдумны гражданны, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый оешмалар инициативасы буенча билгеләү шарты булып, әлеге инициативага ярдәм итүгә кул кую тора, алар саны жирлек территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар саныннан биш процент тәшкит итәргә тиеш, ләкин 25 имзадан аз булырга тиеш түгел.

6. Референдум үткөрү инициативасы, жирлек Советы һәм жирлек башлыгы белән берлектә күрсәтелгән, жирлек Советы карары һәм жирлек башлыгы карары белән рәсмиләштерелә.

7. Жирлек Советы Жирле референдум үткөрү инициативасын тәкъдим итү турында документлар авыл жирлегә Советына кергән көннән алып 30 көн эчендә жирле референдум билгели.

Жирле референдум билгеләнгән вакытка жирлек Советы тарафыннан билгеләнмәгән очракта, референдум гражданны, сайлау берләшмәләре, жирлек башлыгы, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яисә прокурор мөрәжәгатьләре нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд тарафыннан билгеләнгән жирле референдум жирлекнең сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ә аны үткөрүне тәмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә

башкарма органы яки суд тарафыннан гамәлгә ашырыла, анда жирле референдум үткәрүне тәэмин итү йөкләнгән башка орган тарафыннан башкарыла.

8. Тавыш бирү нәтижәләре һәм жирле референдумда кабул ителгән карар рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка хәбәр ителергәргә) тиеш.

9. Жирле референдумда кабул ителгән карар жирлек территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфай затлары яки жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

10. Жирлек жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән әлеге устав белән билгеләнгән вәкаләтләрене чикләү нигезендә карарның үтәлешен тәэмин итә.

11. Жирле референдум үткәрү турындагы карар, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карар суд тәртибендә гражданныр, жирле үзидарә органнары, федераль закон нигезендә дәүләт хакимияте органнары тарафыннан вәкаләтле прокурор тарафыннан шикаять бирелергә мөмкин.

Статья 12. Муниципаль сайлаулар

1. Жирлектә муниципаль сайлаулар яшерен тавыш биргәндә гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә жирлек Советы депутатларын сайлау максатларында үткәрелә.

2. Сайлау көнендә 18 яшькә житкән һәм сайлау хокукына ия булган Россия Федерациясе гражданыннн жирлек Советы депутаты итеп сайлана ала.

3. Муниципаль сайлаулар жирлек Советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карар 90 көннән дә иртәрәк кабул ителергә һәм тавыш бирү көненә кадәр 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш. Әлеге карар кабул ителгән көннән соң 5 көннән дә соңга калмыйча массакүләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш.

Вакытыннан алда сайлауларны билгеләгәндә әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар кыскартылырга мөмкин, ләкин өчтән бер өлешкә ким булмаска тиеш.

Федераль законнар, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән очрактарда муниципаль сайлаулар жирлек сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль сайлауларны эзерләү һәм үткәрү сайлау комиссияләренә аларның компетенциясе чикләрендә йөкләнә.

5. Авыл жирлегә Советына депутатлар сайлау 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы " Россия Федерациясе гражданнырның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында «Федераль Законда, Татарстан Республикасы Сайлау Кодексында билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

6. Жирлек Советы депутатлары бер мандатлы сайлау округлары буенча сайлана, ул сайлау округына сайлаучыларның вәкиллегең уртача нормасы нигезендә төзелә.

7. Бер мандатлы сайлау округы буенча сайланган дип тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның иң күп тавышын алган теркәлгән кандидат таныла.

Әгәр жирлек Советына депутатлар сайлауда тавыш бирү бер мандатлы сайлау округында бер кандидатура буенча үткәрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның 50 проценттан да ким булмаган тавышын алган кандидат санала . Әгәр тавышлар тигез булса, алдан теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

8. Жирлек Советы депутатларын сайлау нәтижәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш (халыкка хәбәр итәргә).

Статья 13. Жирлек Советы депутаты фикере буенча тавыш бирү

1. Авыл жирлеге Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, закон һәм әлеге устав белән билгеләнгән нигезләр һәм тәртиптә сайлаучылар тарафыннан чакырылырга мөмкин.

2. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу нигезләре булып депутатның үзенә карата ышанычын шик астына куя һәм депутат вазыйфаларын яисә бурычларын үтәмәүдә, депутат, жирлек башлыгы статусына туры килми торган гамәлләр кылуда чагылган законлы булмаган конкрет карарлары яки гамәлләре (гамәл кылмау) суд тәртибендә расланганнар, Россия Федерациясе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарын һәм башка норматив хокукый актларын бозу санала, әлеге Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актлар.

3. Авыл жирлеге Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү халык инициативасы буенча үткәрелә.

4. Авыл жирлеге Советы депутатын чакыртып алу һәм гражданнарның имзаларын жыю инициативасын күрсәтү өчен муниципаль сайлауларда катнашу хокукы булган 10 кешедән дә ким булмаган инициативалы төркем барлыкка килә.

5. Инициативалы төркем жирлекнең сайлау комиссиясенә инициативалы төркемне теркәү турында үтенеч белән мөрәжәгать итә. Инициативалы төркем үтенечнамәсендә депутатның аны чакыруга нигез булып торган конкрет хокукка каршы карарына яисә гамәленә (гамәл кылмау) күрсәтелү аның исемен, атасының исемен, туган көнен һәм урынын, паспортны яки паспортны алыштыручы документның сериясен, номерын һәм датасын, аның органы исемен яисә кодын күрсәтеп, шулай ук инициативалы төркемнең һәр әгъзасының һәм аның исеменнән эш итәргә вәкаләтле затларның яшәү урыны күрсәтелгән булырга тиеш. Инициативалы төркемнең үтенечнамәсе күрсәтелгән төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Үтенечнамәгә депутатның күрсәтелгән хокукка каршы карарлары яки гамәлләре (гамәл кылмау) расланган суд карары беркетелергә тиеш.

6. Инициатив төркемне теркәү, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү үткәру инициативасын хуплау өчен имзалар жыю, жыелган имзаларны тикшерү жирле референдум үткәру өчен законда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Авыл жирлеге Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында » 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып, жирле референдум үткәру өчен законда билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

8. Жирлек сайлау комиссиясенә инициатив төркеме үтенечнамәсен караганда, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләгәндә тиешле депутат жирлек Советына аны чакыртып алу өчен нигез сыйфатында бирелә торган хәлләр турында аңлатма бирергә, кирәкле документлар тапшырырга хокуклы. Күрсәтелгән депутат сайлау комиссиясе, жирлек Советы утырышларына өч көннән дә соңга калмыйча аларны үткәру вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр ителергә тиеш.

9. Аны чакыртып алу буенча тавыш бирүне уздырганда жирлек Советы депутаты сайлаучыларга бәяләмә бирү өчен нигез буларак тәкъдим ителгән шартлар уңаеннан

аңлатма бирү максатларында инициатив төркем белән тигез нигезләрдә агитация алып бару хокукына ия.

10. Авыл жирлеге Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы тиешле сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган өлеше тавыш бирсә, кире кайтарылды дип санала.

11. Жирлек Советы депутаты фикере буенча тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш (халыкка хәбәр итәргә).

12. Жирлек сайлау комиссиясе 5 көн эчендә чакыртып алу буенча тавыш бирүгә рәсми йомгак ясаганнан соң инициативалы төркемгә, жирлек советына һәм жирлек Советының тиешле депутатына аны чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгаклары турында язма рәвештә хәбәр итә.

Статья 14. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның чикләрен үзгәртүгә рөхсәт алу, жирлекне үзгәртеп кору максатларында үткәрелә.

2. Авыл жирлеге чикләрен үзгәртү, үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлекнең бөтен территориясендә яки аның территориясе өлешендә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрена 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән очракларда үткәрелә.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендә 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрена 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрен исәпкә алып үткәрелә.

4. Авыл жирлеге чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда жирлек яки жирлекнең яртысыннан артык кешесе катнашса, узган дип санала. Авыл жирлеге чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, авыл жирлеге үзгәртеп коруы әлеге үзгәрешләр өчен алынган дип санала, үзгәртеп корулар жирлек халкын яисә жирлекнең бер өлешен тавыш бирүдә катнашкан яртысыннан артык кеше тавыш биргән.

5. Чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижеләре һәм кабул ителгән карарлар рәсми басылып чыгарга тиеш (халыкка хәбәр итәргә).

Статья 15. Гражданның хокукый актлар чыгару инициативасы

1. Гражданның әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокукый актлар чыгару инициативасына хокуклы.

2. Сайлау хокукына ия, сайлау хокукына ия, жирлек халкының 2 проценттан да ким булмаган санда гражданның төркеме хокукый инициатива белән чыгыш ясыя ала.

3. Хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру максатларында гражданның хокуклы:

- яшәү (эш) урыны буенча гражданнар жыелышларын һәм фикер алышу һәм хокукый инициатива күрсәтү буенча башка коллектив чаралар оештырырга һәм үткәрергә;

- хокукый актлар чыгару инициативасын тәкъдим итүгә ярдәм итү өчен кул куюны жыю буенча инициатив төркемнәр булдыру;

- жирлек халкының имзаларын жыю һәм закон чыгару инициативасына каршы килми торган ысуллар белән тәкъдим итүгә агитация алып бару.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданнарға хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданнарның хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты, әлеге устав белән билгеләнгән компетенция нигезендә, авыл жирлегә Советы тарафыннан аның ачык утырышында яисә жирлек башлыгы тарафыннан аны гамәлгә кертү көненнән өч ай эчендә мәжбүри карап тикшерелергә тиеш.

6. Гражданнарның хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты караганда, гражданнарның инициатив төркеме вәкилләренә үз позициясен баян итү мөмкинлеген тәмин ителергә тиеш.

7. Гражданнарның хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты карау процедурасы жирлек Советы Регламенты, жирлек башлыгының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнарның хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карап тикшерү нәтижеләре буенча кабул ителгән дәлилләнгән карар рәсми рәвештә аның керткән гражданнарның инициатив төркеме мәгълүматларына житкерелергә тиеш.

Статья 16. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданнарның жыелышлар һәм конференцияләре үткәрү, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә органнары булдыру юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә гражданнарның түбәндәге яшәү территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: күпфатирлы торак йортның подъезды; күпфатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәү территорияләре.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре жирлек Советы тарафыннан әлеге территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан раслана торган жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә турында нигезләмәдә билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган Территория башка шундый ук Территория составына керә алмый.

5. Аның Уставы нигезендә территориаль ижтимагый үзидарә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында билгеләнә:

1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенң максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;

3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарының вәкаләтләрен, хокукларын һәм бурычларын формалаштыру, туктату тәртибе, вәкаләтләре вакыты;

4) карарлар кабул итү тәртибе;

5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәт һәм финанс чараларыннан файдалану һәм файдалану тәртибе;

6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

7. Территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлеге мәсьәләләре буенча гражданның жыелышлар, конференцияләре аның Уставы нигезендә чакырыла.

8. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданның жыелышы, әгәр анда уналты яшкә житкән территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданның конференциясе, әгәр анда уналты яше тулмаган территориядә яшәүчеләрнең өчтән икесенең гражданның жыелышларында сайланган делегатларның өчтән икесе катнашса, хаклы санала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданның жыелышы, конференциясенен аерым вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары структурасын билгеләү;

2) Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын кабул итү, ана үзгәрешләр кертү;

3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарын сайлау;

4) территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;

5) территориаль ижтимагый үзидарәнең керемнәр һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;

6) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары эшчәнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау.

10. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары:

1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен кайгырталар;

2) гражданның жыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәэмин итәләр;

3) территорияне карап тоту, төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданның акчалары исәбеннән дә, жирлек башкарма комитеты белән килешү нигезендә дә тормышка ашыра алалар;

4) жирле үзидарэ органнарына (жирлек Советына, жирлек башлыгына һәм авыл жирлеге башкарма комитетына) әлеге органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль норматив хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы, алар әлеге актларны кабул итү компетенциясенә кертелгән.

11. Территориаль жәмәгать үзидарәсен оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

Статья 17. Территориаль ижтимагый үзидарэ учреждениеләре тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарэ учреждениесе максатларында гражданның, жирле үзидарэ органнары инициативасы белән территориаль ижтимагый үзидарэ Уставы проектын эшләүне гамәлгә ашыручы һәм әлеге территориаль ижтимагый үзидарәне

гамәлгә ашыру күздә тотылган территориядә яшәүче гражданнар жыелышын оештыра торган инициатив төркем барлыкка килә.

2. Гражданнар жыелышы тиешле жирлек территориясендә территориаль ижтимагый үзидарә төзү турында карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук жирлек Советында территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйлә мәсьәләләр буенча гражданнар жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле вәкилле (вәкилләрне) билгели.

3. Территориаль жәмәгәтчелек үзидарәсе жирлек Советы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәгән вакыттан бирле гамәлгә куелган дип санала.

Статья 18. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү өчен вәкаләтле вәкилләр (вәкаләтле вәкилләр) гражданнар жыелышы жирлек башлыгына тапшырыла:

1) территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында гариза, ул гражданнарның барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган;

2) территориаль жәмәгәт үзидарәсен төзү турында Карар кабул ителгән гражданнар жыелышы беркетмәсе, паспорт яки паспортны алыштыручы документның фамилиясе, исеме, атасының исеме, туу датасы, сериясе, номеры һәм бирелү датасы, һәр вәкаләтле вәкиллең яшәү урыны адресы күрсәтелгән;

3) территориаль ижтимагый үзидарә Уставының ике нөсхәсе.

2. Әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, башка документларны тапшыру турындагы таләп рәхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилләргә документлар алуда, аларны алу исемлеген һәм датасын күрсәтеп, расписка бирелә.

3. Жирлек башлыгы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында документлар кергән көннән алып ике атналык вакыт эчендә аны алдан карауны һәм уставны теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында жирлек Советы Карары проектын әзерләүне оештыра.

4. Гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкилләре территориаль ижтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм жирлек Советы утырышында киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.

5. Жирлек советы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү яки әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документлар жирлек башлыгы тарафыннан алынганнан соң 30 көн эчендә аны теркәүдән баш тарту турында Карар кабул итә. Баш тарту теркәү устав булырга тиеш мотивирован.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып территориаль ижтимагый үзидарә Уставының Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, жирлек Уставына, башка муниципаль норматив хокукый актларга каршы килүе тора.

7. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын территориаль ижтимагый үзидарә төзүнең максатка ярашлы булмавы аркасында теркәүдән баш тарту рәхсәт ителми.

8. Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилленгән карар өч көн эчендә рәсми рәвештә гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкилле (вәкаләтле вәкилләр) игътибарына житкерелергә тиеш.

9. Жирлек Советы тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү турында Карар кабул ителгән очракта уставның бер нөсхәсе аны теркәү турында тамгасы белән гражданнар жылышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсе жирлек Советында саклана.

10. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставына кертелә торган үзгәрешләр әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә жирлек Советы тарафыннан теркәлгә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәү көненнән үз көченә керә.

Статья 19. Жәмәгать тыңлаулары, фикер алышулар

1. Жирле әһәмиятгәгә мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектлары буенча фикер алышу өчен жирлек Советы, жирлек башлыгы катнашында халык алдында тыңлаулар уздырылачак.

2. Халык алдында тыңлаулар авыл жирлегә Советы яки жирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә.

Халык яки авыл жирлегә Советы инициативасы белән үткәрелгән халык тыңлаулары жирлек Советы тарафыннан, ә жирлек башлыгы инициативасы буенча жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Халык тыңлауларына чыгарылырга тиеш:

1) жирлек уставы проекты, шулай ук әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, жирлек Уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яисә Россия Федерациясе субъекты законнары нигезләмәләрен әлеге уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында төгәл күрсәтү рәвешендә үзгәрешләр кертелә торган очрактан тыш, авыл жирлегә Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты;

2) жирлек бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

2.1) муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисади үсеш стратегиясе проекты;

3) жирлекне үзгәртеп кору турындагы мәсьәләләр, әгәр «Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә жирлекне үзгәртеп кору өчен тавыш бирү юлы белән белдерелгән район халкының ризалыгы алу таләп ителә;

4. Ачык тыңлаулар үткәрү турындагы карар, әгәр башка срок гамәлдәгә законнар белән каралмаган булса, тиешле орган яисә жирлекнең вазыйфай заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проектын карау көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Жәмәгать тыңлаулары үткәрү вакытын һәм урынын күрсәтеп, ачык тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проектын, әгәр башка срок гамәлдәгә законнар белән каралмаган булса, жәмәгать тыңлаулар уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча бастырырга (халыкка хәбәр итәргә) тиеш.

6. Халык алдында тыңлаулар үткәрү турындагы карар басылып чыккан көннән алып һәм аларны үткәрү көненә кадәр авыл халкы авыл жирлегә башлыгына жәмәгать тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый актның жәмәгать тыңлауларына чыгарыла торган төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жибәрергә хокуклы. Авыл жирлегә башлыгы кергән

тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәрмәләр халык тыңлауларында катнашучылар игътибарына житкерелә.

7. Жәмәгать тыңлаулары муниципаль норматив хокукый акт проектын карау кененә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча уздырыла. Халык алдында тыңлаулар белгечләрне, экспертларны чакырып уздырыла, халык тыңлауларында жирлекнең теләсе кайсы кешесе катнашырга хокуклы, әгәр башка срок гамәлдәге законнар белән каралмаган булса.

8. Жәмәгать тыңлаулар нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары һәм жирлекнең урындагы затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, алар компетенциясенә муниципаль норматив хокукый акт проектын жәмәгать тыңлауларга чыгарыла торган кабул итү кертелгән.

9. Ачык тыңлаулар нәтижәләре, кабул ителгән карарларның дәлилленгән нигезләнешен дә кертеп, ачык тыңлаулар үткәргәннән соң 5 көннән дә соңга калмыйча бастырылырга (халыкка игълан ителгән) тиеш, әгәр башка срок гамәлдәге законнар белән каралмаган булса.

10. Халык тыңлауларын оештыру һәм үткәрү тәртибе жирлек Советы тарафыннан расланган норматив хокукый акт белән билгеләнә.

Жәмәгать тыңлауларын үткәрү тәртибе шулай ук шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнар нигезләмәләрен исәпкә алып вәкиллекле органның муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнә ала.

11. Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияне межалау проектлары, территорияләре төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән расланган документларның берсенә, жир кишәрлеген яисә капитал төзелеш объекттын шартлы рәвештә рөхсәт ителгән файдалануга рөхсәт бирү турында карар проектлары, рөхсәт ителгән төзелешнең чик параметрларынан кире кагуга рөхсәт бирү турында карар проектлары буенча карар проектлары буенча, жир кишәрлекләреннән һәм капитал төзелеш объектларынан рөхсәт ителгән башка төр файдалану мәсьәләләре буенча жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләренә расланган кагыйдәләре булмаганда ижтимагый фикер алышулар яисә Жәмәгать тыңлаулар үткәрелә, аларны оештыру һәм үткәрү тәртибе шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнар нигезләмәләрен исәпкә алып жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

Муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы вәкаләтләре гражданнар жыены тарафыннан гамәлгә ашырыла торган жирлектә халык алдында тыңлаулар һәм ижтимагый фикер алышулар муниципаль хокукый актлар проектлары һәм гражданнар жыены тарафыннан кабул ителә торган мәсьәләләр буенча үткәрелергә мөмкин.

Статья 20. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу, жирлек жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазыйфаи затларының эшчәнлеге турында халыкка мәгълүмат бирү, жирлек территориясендә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру турында гражданнар жыелышы үткәрелергә мөмкин. Гражданнарның жыелышлар микрорайоннар, торақ массивлар, кварталлар, урамнар, торақ йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очрақларда үткәрелә.

3. Жирлек советы яки жирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы жирлек советы яки жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы жирлек Советы тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма житәкчеләренә язмача тәкъдиме буенча билгеләнә

Гражданнар жыелышын үткәрү турындагы тәкъдимдә аны карап тикшерүгә чыгарыла торган сораулар исемлеге һәм жыелыш үткәрү урыны булырга тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жыелышны үткәрү инициативасы белән әлеге гражданнар - аларның фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урынын күрсәтеп мөрәжәгать иткән очракта.

Жирлек советы якин киләчәктә гражданнар жыелышын үткәрү турындагы тәкъдимне карый.

Жирлек советы гражданнарның аның максатка ярашлы булмавы буенча жыелуын үткәрүдән баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданнар жыелышын үткәрү вакыты һәм урыны турында һәм тиешле территориядә яшәүчеләр жыелыш үткәрү көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча, әлеге массакуләм мәгълүмат чарасыннан, почта хәбәрләреннән, фатир (йорт) жыеннарыннан, белдерүләрдән һәм башка мөмкин булган чараларны файдаланып хәбәр ителә.

Гражданнар жыелышын эзерләү һәм үткәрүне жирлек башкарма комитеты тәэмин итә.

7. Жыелышлар эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнаша ала. Жыелышта катнашу хокукына ия гражданнарның гомуми саны Россия Федерациясе гражданнарының тору урыны һәм яшәү урыны буенча Россия Федерациясе чикләрендә муниципаль сайлаулар уздырганда файдаланыла торган теркәү исәбе мәгълүматлары нигезендә билгеләнә.

Әгәр анда жыелышта катнашырга хокуклы гражданнар санының өчтән бер өлеше катнашса, гражданнар жыелышы хаклы санала.

Жыелышның карарлары жыелышта катнашкан гражданнарның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданнар жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм жирлек жирле үзидарә вазыйфай затларына мөрәжәгатьләр кабул итә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм жирлек жирле үзидарә вазыйфай затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайлый ала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә уставына кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданнар жыелышы тарафыннан кабул ителгән мөрәжәгатьләр жирле үзидарә органнары һәм жирлекнең жирле үзидарә вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

11. Гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе, шулай ук гражданнар жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

12. Гражданнар жыелышы нәтижеләре аны үткәргәннән соң бер ай вакыт эчендә рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка игълан ителәргә) тиеш.

Статья 21. Халык конференциясе (делегатлар жылышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) жирле аһәмияткә ия мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм жирлек вәкилләренәң фикерләрен ачыклау зарур булган очракта үткәрелә. Авыл жирлегенәң тиешле территорияль өлешләрендә яшәүчеләр арасынан гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) гражданнар жылышлары кыенлашкан, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар жылышында катнашу хокукына ия кешеләр саны 100 кешедән артып киткән очракларда үткәрелә.

2. Гражданнар конференциясен (делегатлар жылышын) билгеләү һәм үткәрү, делегатларны сайлау тәртибе әлегә Устав, жирлек Советының норматив хокукый акты, территорияль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) гражданнар жылышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә. Авыл жирлеге Советы яки жирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) жирлек Советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5., Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) дәрәс санала, эгәр анда территориядә яшәүчеләрнең өчтән икесенәң катнашса. Конференция карарлары (делегатлар жылышы) конференциядә катнашкан делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

6. Гражданнар конференциясе йомгаклары (делегатлар жылышы) аны үткәргәннән соң бер ай вакыт эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

Статья 22. Халык жыены

1. Гражданнар жыены жирле үзидарәне халык тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның катнашуы формасы булып тора.

2. Гражданнар жыены «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законда каралган очракларда һәм «Спас муниципаль районының Өчкүл авыл жирлеге составына керүче торак пунктларда гражданнар жыенын үткәрү тәртибе турында» гы Положение нигезендә муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы карары белән расланган очракларда үткәрелә.

3. Законда каралган очракларда 25.1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гражданнар жыены үткәрелә ала:

1) авыл жирлеге чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча, аның составына күрсәтелгән торак пункт керә, әлегә торак пункт территориясен башка жирлек территориясенә кертә;

2) муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләрен гражданнар жыенында гамәлгә ашыра торган жирлектә күрсәтелгән жирлекнең чикләрен үзгәртү, чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча;

3) Әгәр сайлау хокукына ия жирлек халкы 100 дән артык кеше булса, муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра торган жирлектә жирлекнең вәкиллеке органы төзү, аның саны һәм вәкаләтләре вакыты турында мәсьәлә буенча;

4) муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы вәкаләтләре гражданнар жыены тарафыннан гамәлгә ашырыла торган жирлектә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;

5) авыл жирлегә составына, шәһәр эчендәге район, федераль әһәмияттәге шәһәр округы территориясе, яисә муниципаль район чикләрендә урнашкан торак пункт территориясендә гражданнарның үзара салымын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;

6) халык инициативасын жирле үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру белән бәйлә мәсьәләләр буенча шәһәрара территориядә урнашкан торак пунктта күрсәтү максатларында;

7) авыл жирлегенә халык саны 100 кешедән артмаган очракта, авыл халкының түбән тыгызлыгы түбән булган территориядә урнашкан, жирлекнең юкка чыгуы мәсьәләсе буенча;

8) авыл торак пунктында староста кандидатурасын тәкъдим итү мәсьәләсе буенча, шулай ук авыл торак пункты старостасы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча;

9) авыл торак пунктында гражданнар жыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда муниципаль хезмәт вазыйфаларын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатуралар тәкъдим итү максатларында үткәрелә ала.

4. Гражданнар жыены муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан яисә сайлау хокукына ия, кимендә 10 кеше булган торак пункт халкы төркеме инициативасы белән билгеләнә.

5. Жыен үткәрү инициативасына ярдәм итәргә тиешле имзалар саны сайлау хокукына ия, даими яки нигездә торак пункт территориясендә яшәү урыны буенча теркәлгән гражданнар саныннан 5 процент тәшкил итә, ләкин 25тән дә ким булырга тиеш түгел.

6. Муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан күрсәтелә торган гражданнар жыены муниципаль берәмлек башлыгы карары белән билгеләнә, инициативалы төркем тарафыннан күрсәтелә торган гражданнар жыены муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы карары белән билгеләнә.

7. Торак пунктта яшәүчеләр гражданнар жыеннарын үткәрү вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итәләр, «Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы Өчкүл авыл жирлегә составына керүче торак пунктларда гражданнар жыеннарын эзерләү тәртибе турында» Положениесенә туры китереп, гражданнар жыеннарын үткәргүгә эзерлек тәртибе нигезендә, гражданнарны кабул итүгә чыгарыла торган мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый акт проекты һәм материаллар белән алдан ук билгеләп үтелә.

8. Жыенда кабул ителгән карарлар муниципаль хокукый актлар булып торалар, муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан имзаланалар һәм Татарстан Республикасы муниципаль хокукый актлары регистрына кертеләргә тиеш.

Статья 23. Гражданнарны сораптыру

1. Гражданнарны сораптыру бөтен территориядә яки жирлек территориясендә жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлар, шулай ук дөүләт хакимияте органнары карарларын кабул иткәндә халыкның фикерен һәм аны исәпкә алу өчен үткәрелә.

Сораптыру нәтижеләре тәкъдим итү характерында.

2. Гражданнарны сораптыруда сайлау хокукына ия жирлек халкы катнаша ала.

3. Гражданнарны сораптыру инициативасы буенча үткәрелә:

- 1) жирлек советы яки жирлек башлыгы-жирле эһәмияттәге мәсьәләләр буенча;
- 2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - республика һәм республика эһәмиятендәге объектлар өчен жирлек жирләренәң максатчан билгеләнешен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнар фикерен исәпкә алу өчен.
4. Гражданнар арасында сораштыру билгеләү һәм үткәрү тәртибе Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә
5. Гражданнар арасында сораштыру билгеләү турындагы карар жирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Авыл жирлеге Советы карарында гражданнар арасында сораштыру билгеләү турында билгеләнә:
 - 1) сораштыру үткәрү датасы һәм сроклары;
 - 2) Сораштыру уздырганга тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) мәсьәләне (мәсьәләләрне) формулировкалау;
 - 3) сораштыру үткәрү методикасы;
 - 4) сораштыру кәгазе формасы;
 - 5) сораштыруда катнашучы жирлек халкының минималь саны.
6. Жирлек халкы аны үткәргүгә кадәр 10 көннән дә ким булмаган вакыт эчендә гражданнар арасында сораштыру үткәрү турында хәбәр итә.
7. Гражданнар арасында сораштыру эзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау гамәлгә ашырыла:
 - 1) жирлек бюджеты хисабына-жирлек жирле үзидарә органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганга;
 - 2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән-Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганга.
8. Сораштыру нәтижеләре аны үткәргәннән соң бер ай вакыт эчендә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш. Сораштыру нәтижеләре белән жирлекнең теләсә кайсы кешесе таныша ала. Сораштыру нәтижеләре жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул иткәндә исәпкә алынырга тиеш.

Статья 24. Жирле эһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм жирле эһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына чыгару турындагы карар жирлек Советы тарафыннан тиешле территориядә яшәүче гражданнарның үз инициативасы яисә таләбе буенча жирлек советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.
2. Муниципаль хокукый акт проекты тексты һәм мәсьәләләр буенча халык фикер алышуына чыгарыла торган башка материаллар аларны халык фикер алышуына чыгару турында Карар кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарыла, жирлек халкына жибәрелә, халыкка танышу өчен уңайлы урыннарда урнаштырыла, башка ысуллар белән халыкка игълан ителә.
3. Халык фикер алышуына сорау чыгару белән бергә жирлек советы фикер алышу барышында керә торган тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне карау эшен оештыру вакытын һәм тәртибен билгели, әлеге максат өчен махсус комиссия төзи.
4. Жирлек советы үзе чыгара торган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм жирле эһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышуны тәмин итә, моның өчен кирәкле шартлар тудыра.

5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жирлек советына жиберелә.

6. Муниципаль хокукый актлар проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жирлек Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы нәтижәләре турында халыкка хәбәр ителә.

Статья 25. Жирлекнең ижтимагый (консультатив) советлары

1. Жирле әһәмияткә ия мәсьәләләр буенча карарлар эшләп чыгарганда халыкның ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен исәпкә алу, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә ижтимагый контрольне гамәлгә ашыру максатларында гражданнарның һәм жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеген тәмин итү өчен жирлекнең ижтимагый советы төзелә.

2. Жирлекнең ижтимагый советы аның эшчәнлегендә жирлек халкының, ижтимагый берләшмәләрнең һәм башка коммерцияле булмаган оешмаларның ирекле катнашуы нигезендә формалаша.

3. Жирлекнең ижтимагый советын формалаштыру тәртибе, аның утырышларын үткәрү һәм карар кабул итү тәртибе, жирлекнең ижтимагый советы эшчәнлегенә ярдәм итү, консультация бирү һәм башка мәсьәләләр буенча жирлек жирле үзидарә органнарының бурычлары һәм җаваплылыгы, аның роспускасы процедурасы, шулай ук аны оештыруның һәм эшчәнлегенә башка мәсьәләләре, жирлек Советы тарафыннан раслана торган нигезләмә белән билгеләнә.

4. Башка ижтимагый (консультатив) киңәшләр жирлекнең жирле үзидарә органнары каршында аларның карарлары нигезендә барлыкка килергә мөмкин.

5. Ижтимагый (консультатив) советларда эш ижтимагый башлангычларда гамәлгә ашырыла.

Статья 26. Жирле үзидарә органнарына гражданнарның мөрәжәгатьләре

1. Гражданнар жирлекнең жирле үзидарә органнарына шәхси һәм күмәк мөрәжәгатьләргә хокуклы.

2. Гражданнар мөрәжәгатьләре «Россия Федерациясе гражданнары мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында » 2006 елның 2 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгатьләре турында» 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда карап тикшерелергә тиеш.

3. Гражданнар мөрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен Жирле үзидарәнең вазыйфай затлары Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә җаваплы.

Статья 27. Авыл торак пункты старостасы

1. Жирлек жирле үзидарә органнары һәм авыл халкы арасында жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл иткәндә үзара бәйләнешне оештыру өчен авыл жирлегендә яки авыллар арасындагы территориядә авыл торак пункты старостасы билгеләнергә мөмкин.

2. Авыл торак пункты старостасы составына элеге авыл торак пункты территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия кешеләр арасыннан авыл жирлеге Советы тарафыннан билгеләнә.

3. Авыл торак пункты старостасы дәүләт вазыйфасын, дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфа яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче зат түгел, хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм алар белән турыдан-туры бәйле башка мөнәсәбәтләрдә була алмый.

Татарстан Республикасы законы белән, тарихи һәм башка жирле традицияләрне исәпкә алып, авыл торак пункты старостасы вазыйфасының башка исеме билгеләнергә мөмкин.

4. Авыл торак пункты старостасы итеп билгеләнә алмый:

1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфа яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;

2) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чикләнгән эшкә сәләтле дип танылган;

3) хөкемгә тартылган.

5. Авыл торак пункты старостасының вәкаләтләре авыл жирлеге Уставы белән билгеләнә һәм ул кимендә ике һәм биш елдан да ким була алмый.

Аның составына элеге авыл торак пункты кергән жирлек Советы карары буенча, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 40 статьясындагы 10 өлешенә 1-7 пунктлары белән билгеләнгән очракларда вакытыннан алда туктатыла.

6. Үзенә йөкләнгән бурычларны хәл итү өчен авыл торак пункты старостасы:

1) авыл торак пункттында жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү мәсьәләләре буенча жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;

2) халык белән, шул исәптән гражданныр жыеннарында, жыелышларында, конференцияләрендә катнашу юлы белән хезмәттәшлек итә, мондый чаралар нәтижәләре буенча мөрәжәгатъләрне һәм тәкъдимнәрне, шул исәптән жирле үзидарә органнары тарафыннан мәжбүри карап тикшерелергә тиешле муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән тәкъдимнәрне жиберә;

3) авыл торак пункттында яшәүчелергә жирле үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча хәбәр итә, шулай ук жирле үзидарә органнарыннан алынган башка мәгълүматны житкерүдә ярдәм итә;

4) жирле үзидарә органнарына халык тыңлаулары һәм жәмәгать фикер алышуларын оештыруда һәм үткәрүдә, авыл торак пункттында аларның нәтижәләрен халыкка житкерүдә ярдәм итә;

5) Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә муниципаль берәмлек уставында һәм (яисә) муниципаль берәмлек вәкиллекле органының норматив хокукый актында каралган башка вәкаләтләрне һәм хокукларны гамәлгә ашыра.

7. Эшчәнлек гарантияләре һәм авыл торак пункты старостасы статусының башка мәсьәләләре авыл жирлеге Уставы һәм Татарстан Республикасы Законы нигезендә жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнергә мөмкин.

Статья 28. Авыл жирлегендә яшәүчеләр жирле үзидарә тарафыннан турыдан-туры тормышка ашырылу һәм аны тормышка ашыруда катнашунуң башка формалары

1. Әлеге устав белән беррәттән, федераль законнар нигезендә жирле үзидарә халык тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның катнашуы рәвешләре нигезендә, гражданнар жирле үзидарәне Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләрдә гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы.

2. Жирле үзидарәдә яшәүчеләрнең турыдан-туры тормышка ашырылуы һәм халыкның жирле үзидарәне тормышка ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

Жирле үзидарә органнары һәм жирлек жирле үзидарәсенә вазыйфай затлары халыкка жирле үзидарәдә яшәүчеләр белән турыдан-туры тормышка ашыруда һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның катнашуы өчен ярдәм итәргә тиеш.

Бүлек III. ЖИРЛЕК СОВЕТЫ

Статья 29. Жирлек советы-жирлекнең вәкиллеке органы

1. Жирлек Советы даими эшләүче жирле үзидарәнең коллегияль вәкиллеке органы булып тора.

2. Жирлек Советының рәсми исеме-Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы Өчкүл авыл жирлегенә Советы.

3. Жирлек Советының вәкаләтләре срогы-5 ел.

4. Жирлек советы авыл жирлегендә яшәүчеләргә хисап тотә һәм контрольдә тотә.

5. Жирлек советының исеме язылган мөһерә, бланклары бар.

6. Жирлек Советы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

Статья 30. Жирлек Советы Составы

1. Жирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланучы жиде депутаттан тора.

2. Авыл жирлегенә советы составына билгеләнгән халык саныннан кимендә өчтән икесен сайлау хокукына ия.

Статья 31. Жирлек Советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре аны сайлау көненнән башлана һәм яңа чакырылыш авыл жирлегенә Советы эшли башлаган көннән туктала

Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затының вәкаләтләре срогы Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнә һәм кимендә ике һәм биш ел була алмый.

2. Авыл жирлегенә Советы депутаты, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт вазыйфаларын башкарган, әлеге устав белән билгеләнгән очрактардан тыш, азат ителмәгән нигездә эшли.

3. Жирлек Советы депутаты статусы белән бәйлә чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

4. Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, жирлек Советы карарлары нигезендә тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тудырыла.

4.1 депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны үткәрү тормыш белән тәэмин итү объектлары, транспорт яки социаль инфраструктура, элементә, жәяүлеләр хәрәкәтен һәм (яки) транспорт чараларын тоткарлау яисә гражданның торак урыннарына яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына үтеп керү мөмкинлеге бозылмау шарты белән үткәрелә. Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимияте органнарына яки жирле үзидарә органнарына мондый очрашулар турында хәбәр итү таләп ителми. Шулай ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарда аларны үткәрү датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

4.2 жирле үзидарә органнары депутатларның сайлаучылар белән очрашуын үткәрү өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгели, шулай ук жирле үзидарә органнары тарафыннан сайлаучылар белән очрашулар үткәрү өчен бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели.

4.3 депутатның сайлаучылар белән ачыктан-ачык чаралар рәвешендә очрашулары жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә үткәрелә.

4.4 жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган Жәмәгать чара рәвешендә депутатның сайлаучылар белән очрашуларын оештыру яки үткәргә комачаулау үзе өчен Россия Федерациясе законнары нигезендә административ җаваплылыкка тартыла.

5. Жирлек Советы депутаты авыл жирлеге Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш, алар шулай ук икәптән депутатның түбәндәге бурычларын үз эченә алырга тиеш:

1) депутат статусыннан жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданны эшчәнлегенә шәхсән яисә аның якин туганнарына кагылышлы мәсьәләләргә хәл иткәндә йогынты ясау өчен файдаланмаса;

2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик уята алырлык үз-үзгәне тотудан тыелып торырга, шулай ук аның абруена яисә жирлек Советы абруена зыян китерә алырлык низаглы хәлләрдән качарга;

3) мәнфәгатьләр каршылыгы барлыкка килү куркынычы янаганда - вазыйфа биләп торган затның шәхси кызыксынуы (турыдан - туры яки турыдан-туры яисә турыдан-туры мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм жайга салу буенча чаралар күрүне күздә тоткан хәл, вазыйфаи (хезмәт) бурычларын тиешле, объектив һәм гадел үтәргә йогынты ясый яисә йогынты ясый ала (вәкаләтләргә гамәлгә ашыру), - бу хакта жирлек советына хәбәр итәргә һәм әлеге мәнфәгатьләр каршылыгын булдырмый калуга яисә жайга салуга юнәлтелгән;

4) жирлек Советында халык алдында чыгыш ясау кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә белән бәйле булмаган максатларда, Федераль закон нигезендә депутат вазыйфаларын башкару белән бәйле рәвештә аңа билгеле булган конфиденциаль характердагы мәгълүматка кертелгән мәгълүматны белдермәскә һәм кулланмаса;

6) депутат вазыйфаларын башкару белән бәйле рәвештә физик һәм юридик затлардан (бүләкләр, акчалата бүләк, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күңел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары һәм башка бүләкләр) акчалата бүләк алмаса.

6. Депутат хокуклы түгел:

1) эшмәкәрлек эшчәнлегә белән шәхсэн яки ышанычлы затлар аша шөгыйльләнергә, шулай ук хужалык итүче субъект (билгеләнгән тәртиптә теркәлгән торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларыннан, күчемсез милек милек һәм профсоюзлардан тыш) белән идарә итәргә, әгәр федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъекты законнары нигезендә муниципаль хокукий акт белән билгеләнгән тәртиптә башкасы каралмаган булса, аңа әлеге оешма белән идарә итүдә катнашырга кушылмаган;

2) укытучы, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыйльләнергә. Шулай ук вакытта укытучылар, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек, әгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсе яисә Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый;

3) Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе яисә Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, идарә итү органнары, Попечительлар яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган структур бүлекчәләренң башка органнары составына керергә.

7. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затлар тарафыннан бирелгән керемнәр, чыгымнар, милек һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләр жирле үзидарә органнарының рәсми сайтларында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырыла һәм (яисә) масса күләм мәгълүмат чараларына муниципаль хокукий актлар белән билгеләнә торган тәртиптә бастырып чыгару өчен бирелә.

Депутат тарафыннан керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында Россия Федерациясе законнары нигезендә тапшырыла торган белешмәләренң дәрәжәсиз һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы Президенты карары буенча Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә

«Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрдәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп торы турында» 2012 елның 3 декабрдәгә 230-ФЗ номерлы федераль закон, «аерым категорияләрдәгә затларның счетларын (кертмәнен) ачуны һәм саклауны тью турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы федераль закон, чит ил банкларында кулдагы акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану») Татарстан Республикасы Президенты депутат вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән жирлек советына яисә судка мөрәжәгать итә.

Татарстан Республикасы Президенты авыл жирлегә Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәжәгать иткән очракта, вәкаләтләренә вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килү көне булып, әлеге гариза кергән көн санала.

8. Депутат, жирле үзидарәнә сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнә сайланулы вазыйфаи заты, муниципаль вазыйфа биләгән башка зат "коррупциягә каршы көрәш турында" 2008 елның 25 декабрдәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән бурычларны үтәргә тиеш. Депутат, жирле үзидарәнә сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнә сайланулы вазыйфаи заты, муниципаль вазыйфа биләгән башка затның вәкаләтләре "коррупциягә каршы көрәш турында" 2008 елның 25 декабрдәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның

керемнэренэ туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла", 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә "аерым категория затларга счетларны (кертемнэрне) ачуны һәм ия булуны тыю, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында кулдагы акча һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларынан файдалануны һәм (яки) аларны куллануны тыя.

Статья 32. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәтләр

1. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук аның сайлау округы территориясендә урнашкан предприятие, оешмалар, дәүләт һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Авыл жирлегенә Советы депутаты сайлаучылар алдында җаваплы һәм аларга хисап тотта.

3. Авыл жирлегенә Советы депутаты сайлаучылар алдында үз эшләре турында елга бер тапкырдан да ким булмаган хисап тотта, аларны жирлек советы эше турында даими хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкырдан да ким булмаган санда сайлаучыларны кабул итә.

4. Жирлек Советы депутаты жирлек халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәмин итү буенча законнарда каралган чаралар күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнэрне, гаризаларны, шикаятьлэрне карарга, андагы мәсьәләлэрне дэрес һәм вакытында хэл итэргэ тиеш.

Статья 33. Яңа сайланган жирлек Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш авыл жирлегенә Советы беренче утырышка жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча җыела. Сайлаулардан соң беренче утырыш авыл жирлегенә башлыгы тарафыннан чакырыла, ә ул булмаганда - жирлек сайлау комиссиясе тарафыннан чакырыла.

2. Сайлаулардан соң беренче утырышны жирлек советының яңа башлыгы сайланганчы жирлек Советы депутаты ача һәм алып бара.

Статья 34. Жирлек Советы Компетенциясе

1. Жирлек Советы компетенциясендә:

- 1) жирлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешлэр кертү;
- 2) законнар нигезендә жирлек территориясендә гомуми үз-үзенне тоту кагыйдэлэрен билгеләү;
- 3) жирлек бюджетын раслау һәм аның үтэлеше турындагы хисапны раслау;
- 4) жирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгэртү һәм юкка чыгару, салымнар һәм җыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә аларны түлэү буенча ташламалар бирү;
- 5) жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясен раслау;

5.1) Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасының Социаль-иқтисады үсешә приоритетлары һәм максатлары белән килешенгән муниципаль идарә итү һәм жирлекнең социаль-иқтисады үсешенә озак сроклы максатларын һәм бурычларын билгеләү;

5.2) жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән мәсьәләләр буенча стратегик планлаштыру документларын эшләү, карау, раслау (хуплау) ;

5.3) жирле үзидарә органнары тарафыннан расланган (хупланган) стратегик планлаштыру документларын тормышка ашыруны мониторинглау һәм контрольдә тоту;

5.4) федераль законнар һәм муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнгән стратегик планлаштыру өлкәсендә башка вәкаләтләр;

6) жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын һәм транспорт инфраструктурасын раслау;

7) жирлекнең чикләрен үзгәртү турында инициативаны тәкъдим итү;

8) жирлек Советына депутатлар сайлауларын билгеләү һәм жирлек Советына депутатлар сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;

9) жирле референдум билгеләү;

10) жирлек башлыгын сайлау;

11) жирлек башлыгы урынбасарын сайлау;

12) жирлек Советы депутатлары арасыннан муниципаль район Советына вәкил сайлау;

13) жирлек башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренә чик санын билгеләү;

14) жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү;

15) жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;

16) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;

17) жирлекнең муниципаль милкендә булган мөлкәт белән идарә итү һәм эш итү тәртибен, шул исәптән аны федераль законнар нигезендә хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; жирлек Советы тарафыннан килештереп яки расланганнан соң кире кайтару гамәлгә ашырыла торган муниципаль мөлкәт төрләре исемлеген билгеләү;

18) муниципаль предприятиеләрне төзү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында карарлар кабул итү тәртибен, шулай ук федераль законнарда каралган очрактан тыш, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифларны билгеләү тәртибен билгеләү;

19) жирлекнең муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;

20) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәэмин итү тәртибен билгеләү;

21) жирлекнең Ревизия комиссиясе формалаштыру;

22) жирлек башлыкларын отставкага жиберү турында Карар кабул итү;

23) жирле үзидарә органнары һәм жирлек жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү вәкаләтләрен башкаруны контрольдә тоту;

24) жирлек территориясен төзекләндерү һәм карап тоту кагыйдәләрен раслау;

25) жирлекнең территориаль планлаштыру документларын, жирлекнең шәһәр төзелешен проектлаштыру буенча жирле нормативларны, жирлек территориясендә

жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдэләрән, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеше документларын раслау;

26) жирлек территориясендә урамнарға һәм башка торак пунктларга исем бирү һәм исемнәрән үзгәртү мәсьәләләрен хәл итү;

27) гадәтгән тыш хәлләрне бетерү өчен жирле резервларны финанс һәм матди ресурслар булдыру һәм куллану тәртибен билгеләү;

28) муниципаль махсулаштырылган торак фондының торак урыннарын бирү тәртибен билгеләү;

29) жирлек бюджетыннан территориаль ижтимагый үзидарә органнарына кирәкле акчалар бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

30) жирлек бюджетыннан территориаль ижтимагый үзидарә органнарына кирәкле акчалар бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

31) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерцияле булмаган оешмалар төзү турында карарлар кабул итү;

32) үз массакүләм мәгълүмат чараларын оештыру;

33) жирлек Уставына һәм жирлек Советы карарларына аңлатма бирү;

34) үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча жирлек Советы Регламентын һәм башка карарларны кабул итү;

35) жирлек Советы Аппараты турында нигезләмәне раслау;

36) хәрби идарә органнары белән үзара хезмәттәшлектә үз компетенциясе кысаларында авыл жирлегә территориясендә оборона өлкәсендәге законнарның үтәлешен тәмин итү;

37) эшчәнлекләре күрсәтелгән органнар эшчәнлегә белән бәйлә яки аларны алып бару өлкәсендә булган Совет, Башкарма комитет һәм оешмаларның мобилизация эзерлегә һәм мобилизациясе белән тәмин итү, тәмин итү һәм житәкчелек итү;

38) жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затлары, жирле үзидарәнең сайланулы органнары әгъзалары, жирлек Советы депутатлары, муниципаль хезмәткәрләр һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре һөнәри белем бирүне һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру;

39) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләрнең вәкилләкле органнары карамагына, шулай ук әлегә устав белән жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Жирлек советы авыл жирлегә башлыгының аның эшчәнлегә, жирлек башкарма комитеты һәм жирлек башлыгы карамагындагы башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегә нәтижәләре, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турындагы еллык отчетларын тыңлый.

Статья 35. Жирлек советының эш тәртибе

1. Жирлек советының эш тәртибе әлегә Устав һәм жирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Жирлек советы эшенең төп формасы булып аның утырышлары тора, аларда жирлек Советы компетенциясенә караган мәсьәләләр хәл ителә.

3. Сайланган депутатлар саныннан 50 проценттан да ким булмаган санда булса, жирлек Советы утырышлары дәрәс санала.

4. Жирлек советының чираттагы утырышлары кирәк булганда, эмма өч айга кимендә бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар жирлек башлыгы яисә

депутатлар төркеме инициативасы буенча, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере чакырыла.

5. Совет утырышлары жирлек башлыгы тарафыннан чакырыла. Авыл жирлеге Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча хәбәр ала, ә чираттан тыш утырыш - аны үткөрүгә кадәр бер көннән дә соңга калмыйча игълан ителә.

6. Жирлек Советы утырышлары ачыктан-ачык һәм ачык үткәрелә. Советның ачык утырышларында жирлекнең теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

Регламентта каралган очракларда жирлек Советы бары тик жирлек Советына чакырылган затлар, шулай ук утырышта закон нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала торган ябык утырыш үткәру турында Карар кабул итәргә хокуклы.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны үткәру датасы, урыны һәм вакыты турында мәгълүматлар кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр күчәрелә һәм кабул ителгән барлык карарлар да тавыш бирү нәтижеләрен күрсәтеп теркәлә. Жирлек советы утырышы беркетмәсенә кул куйганнан соң, жирлек башлыгы аның белән жирлекнең һәр кешесе таныша ала.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Жирлек Советы депутаты тавыш бирү хокукын шәхсән гамәлгә ашыра. Жирлек Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән эзләнүчән) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрән куллану очраклары әлеге Устав, жирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

Статья 36. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыруны жирлек башлыгы башкара.

2. Жирлек Советы Регламенты нигезендә, жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләргә алдан карау һәм әзерләү өчен депутатлар арасынан, авыл жирлеге башлыгының тыш, даими яки вакытлы комиссияләр (яисә) барлыкка килергә мөмкин, әлеге мәсьәләләргә әзерләү өчен җаваплы депутатлар жирлек советы эшчәнлегенә төп юнәлешләре буенча билгеләнә ала. Депутат ике даими комиссиядә дә эшләргә хокуклы.

3. Аны хәл итү буенча жирлек Советы каршында депутатлар, жирлек башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешма һәм предприятие вәкилләре, белгечләр, экспертлар һәм жирлек халкы составындагы эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелә ала.

Статья 37. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләрен тормышка ашыру

1. Жирлек советы жирлек территориясендә әлеге Уставның, жирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив хокукый актларның, жирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлардан файдалануны, жирлекнең үсеш программаларын куллануны, жирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген контрольдә тоту.

2. Жирлек жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнарны, әлеге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, жирлек Советы карары белән, жирлек башлыгы депутатлар арасынан әлеге фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссияләр барлыкка килергә мөмкин.

3. Законнар нигезендә жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән жирлек бюджеты акчаларын максатчан файдалану, муниципаль милекне куллану нәтижелеге буенча тикшерүләр (ревизияләр) үткәрелә ала. Күрсәтелгән контроль һәм экспертиза-аналитика чараларын үткәрү тәртибе жирлекнең ревизия комиссиясе турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Авыл жирлеге башкарма комитеты, предприятие, учреждениеләр, оешмалар, вазыйфаи затлар, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, жирлек Советы мөрәжәгәте, аның контроль комиссияләре, жирлек Советы депутаты тарафыннан соратып алына торган мәгълүматны жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча бирергә, ә законнарны, муниципаль норматив хокукый актларны бозган очракта, закон бозуларны бетерү һәм гаепле затларны жаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Жирлек советы авыл жирлеге башлыгының аның эшчәнлегенә, жирлек башкарма комитеты һәм башка ведомство карамагындагы жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә нәтижеләренә, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләренә хәл итү турындагы еллык отчетларын тыңлый.

6. Контроль функцияләрен тормышка ашырып, жирлек советы авыл жирлеге Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкару-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

Статья 38. Муниципаль район Советына авыл жирлеге вәкилен сайлау

1. Авыл жирлеге вәкиле Спас муниципаль районы Советына депутатлар арасыннан яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

2. Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш биргән кандидат сайланган дип санала.

Статья 39. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) жирлек Советы тарафыннан үз-үзен таркату турында Карар кабул итү;

2) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча жирлек Советының роспускасы»;

3) әлегә составның жирлек Советы депутатларының, шул исәптән депутатлар үз вәкаләтләрен туктатуга бәйле рәвештә, хокуксыз булуы турында Татарстан Республикасы Югары суды карары үз көченә керү хакында;

4) жирлекне законнар нигезендә, шулай ук жирлек бетерелгәндә үзгәртеп корулар;

5) жирлек чикләрен үзгәртү нәтижәсендә килеп чыккан 25 проценттан артык сайлаучылар санын арттыру.

6) гражданнарның турыдан-туры белдерүләре юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару вакытын бозу.

7) шәһәр округы белән берләшүгә бәйле рәвештә жирлек статусын югалткан очракта;

2. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатлары вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.

3. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар федераль законда билгеләнгән срокларда үткәрелә.

Статья 40. Жирлек советының үз-үзен таркату турында Карар кабул итү тәртибе

1. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы карар жирлек башлыгы яки жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә яртысы күләмендә депутатлар төркеме инициативасы белән кабул ителергә мөмкин.

2. Жирлек советының үз-үзен таркату турында Карар кабул итү инициативасы күрсәтелергә мөмкин түгел:

- 1) жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;
- 2) жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтәләше турындагы хисапны раслау чорында;
- 3) жирлек башлыгын чакыртып алу яки аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдим үз-үзен таркату мотивларын үз эченә алырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен нигезли торган башка материаллар теркәлә ала.

4. Депутатлардан үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне алдан карау өчен жирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Жирлек советы яки авыл жирлеген башлыгы карары буенча жирлек советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә Жәмәгать тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Авыл жирлеген Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карап тикшерүнең давамлылыгы жирлек Советы депутатлары һәм жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартлары һәм нигезләүләре турында һәрьяклап һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Жирлек советының үз-үзен таркату турында карар үз-үзен таркату турында инициатива тәкъдим ителгән көннән соң ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы карар яшерен тавыш бирү юлы белән жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесе тавышы белән кабул ителә.

7. Үз-үзен таркату турында кабат инициатива жирлек Советы тарафыннан кире кагылган очракта үз-үзен таркату турында мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да иртәрәк күрсәтелергә мөмкин.

Статья 41. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла шул очракта:
 - 1) үлем;
 - 2) үз теләге белән отставкага китүләре;
 - 3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә чикләнгән эшкә сәләтсез дип тану;
 - 4) суд тарафыннан вафат булган дип танылу яисә билгесез югалучы;
 - 5) суд гаепләү карарының законлы көченә керүе;
 - 6) даими яшәү урынына Россия Федерациясеннән читкә чыгу;
 - 7) Россия Федерациясе гражданлыгы туктату, чит ил дәүләте гражданлыгы туктату - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы, аның нигезендә чит ил

гражданы жирле үзидарэ органнарына сайланырга, чит ил дэүлэт гражданын сатып алырга яисэ аларга яшэү төрен яисэ Россия Федерациясенөң халыкара килешүе катнашучысы булмаган чит ил дэүлэте территориясендө даими яшэү хокукын раслаучы башка документ алырга хокуклы, аның нигезендө чит ил гражданы, чит ил дэүлэте гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидарэ органнарына сайланырга хокуклы;

8) сайлаучылар тарафыннан бэяләмэ;

9) жирлек Советы вэкалэтлэрен вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хезмәткә яисэ аны альтернатив граждан хезмәтенә алмаштыручы юнәлешлэргә чакыру;

11) федераль законнарда билгелэнгән башка очрактарда.

2. Үз вэкалэтлэрен даими нигездө гамәлгә ашыручы депутатның вэкалэтлэре «Россия Федерациясендө жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында » 2003 елның 6 октябрөндөге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгелэнгән чикләүлэренө үтәмэгөндө вакытыннан алда туктатыла.

3. Әлегө статьяның 1 өлешендөге 1-8, 10 һәм 12 пунктларында күрсәтелгән очрактарда жирлек Советы депутаты вэкалэтлэрен туктату турындагы карар, вэкалэтлэренө вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән 30 көннән дө соңга калмыйча, ә эгәр бу нигез жирлек Советы утырышлары арасында барлыкка килгән очракта – мондый нигез барлыкка килгән көннән өч айдан да соңга калмыйча жирлек Советы тарафыннан кабул ителә.

4 әлегө статьяның 1 өлешендөге 9 пунктында каралган очракта жирлек Советы депутаты вэкалэтлэре жирлек Советы вэкалэтлэре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

5. Жирлек Советы депутаты вэкалэтлэре вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатның өстәмә сайлаулары федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендө билгеләнә.

Бүлек IV. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫ

Статья 42. Жирлек башлыгы-жирлекнең югары вазыйфаи заты

1. Жирлек башлыгы жирлекнең иң югары вазыйфаи заты булып тора.

2. Жирлек башлыгы жирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисө булып тора.

3. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы Өчкүл авыл жирлегө башлыгы вазыйфасының рәсми исемө.

4. Жирлек башлыгы вазыйфасы буенча Спас муниципаль районы Өчкүл авыл жирлегө Советы депутаты булып тора.

5. Авыл жирлегө башлыгы бер үк вакытта жирлек советын һәм жирлекнең башкарма комитетын житәкли.

Статья 43. Жирлек башлыгын сайлау тәртибө

1. Авыл жирлегө башлыгы яңа сайланган Советның беренчө утырышында жирлек Советы депутатлары арасыннан яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

Авыл жирлегө башлыгын сайлау жирлек Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан, шул исәптән жирлек халкы, жәмәгать берләшмәлэре тәкъдимнэре нигезендө башкарыла.

2. Жирлек Советы депутаты, әгер аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыграгы тавыш бирсә, сайланган жирлек башлыгы булып санала.

Статья 44. Жирлек Башлыгы Статусы

1. Жирлек башлыгы даими нигездә эшли.

2. Спас муниципаль район Советында даими рәвештә алыштырыла торган жирлек башлыгы вазыйфасына сайланган очракта, ул жирлек башлыгы вәкаләтләрен азат ителмәгән нигездә башкара.

3. Жирлек башлыгы үз эшчәнлекләрендә жирлек халкына һәм жирлек советына федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә контрольгә алына һәм хисап тотта.

4. Жирлек башлыгы жирлек халкы һәм жирлек Советы алдында үзләренең эш нәтижәләре, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында елга бер тапкыр хисап тотта.

5. Жирлек башлыгы «коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнары аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы федераль закон, «аерым категорияләрдәге затларның счетларын (кертәмнәр) ачуны һәм ия булуны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы федераль закон, чит ил банкларында акча һәм кыйммәтле әйберләр сакларга, Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану» турындагы законнарны, чикләүләрне үтәргә тиеш.

Статья 45. Жирлек Башлыгы Вәкаләтләре

1. Жирлек Башлыгы:

1) жирлек исемнән башка муниципаль берәмлекләренең жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә катнаша, ышанычсыз жирлек исемнән эш итә;

2) жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек советы утырышларын чакыра һәм аларга рәислек итә;

3) әлеге устав белән билгеләнгән тәртиптә жирлек Советы кабул иткән хокукый актларга имза сала һәм халыкка житкерә;

4) жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча үз вәкаләтләре чикләрендә хокукый актлар чыгара;

5) жирлек Советы эшендә хәбәрдарлыкны тәмин итү һәм жәмәгәтчелек фикерен исәпкә алу буенча чаралар күрә;

6) гражданнырны кабул итүне, аларның мөрәжәгәтләрен, гаризаларын һәм шикаятләрен карауны оештыра;

7) жирлек Советы сессияләре беркетмәләрен имзалый;

8) жирлек Советы аппараты эше белән житәкчелек итә;

9) жирлек Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;

10) үз вәкаләтләре чикләрендә расланган бюджет нигезендә жирлек чаралары белән эш итә; Жирлек советы эшчәнлеген тәмин итү һәм карап тоту өчен жирлек бюджетында каралган чыгымнар буенча акча бүлүче булып тора;

11) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерүләре юлы белән кабул ителгән карарны тормышка ашыру буенча жирлек советының хокукый акты кабул итүне законнар һәм әлеге Устав нигезендә оештыра;

12) жирлек жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, жирлек территориясендә эшләүче башка федераль органнар белән кирәкле хезмәттәшлеген тәмин итә;

13) жирлек исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары белән килешүләр һәм килешүләр төзи, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек итү һәм эшчәнлекне координацияләү турында килешүләр төзи;

14) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итә;

15) жирлек Башкарма комитетының шәхси идарә итү принципларында эшчәнлегә белән житәкчелек итә һәм үз компетенциясенә кергән жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан үз вәкаләтләрен үтәү өчен шәхси җаваплылык тотат;

16) жирлекнең башкарма комитетын жирлек Советы, жирлекнең башка жирле үзидарә органнары һәм башка муниципаль берәмлекләренң, дәүләт хакимияте органнары, гражданны һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә тәкъдим итә;

17) жирлек Советы каравына жирлек бюджеты проектларын һәм аның үтәләше турындагы хисапларны тәкъдим итә;

18) жирлек Советы каравына жирлекнең социаль-икътисадый үсеше планнары һәм стратегиясе проектларын һәм аларның үтәләше турында хисапларны тәкъдим итә;

19) жирлек Советына раслауга Башкарма комитет структурасы проектын кертә, жирлек Башкарма комитетының хезмәткәрләр саны һәм хезмәткә түләү фонды тарафыннан билгеләнгән структурага туры китереп штат расписаниесен раслый;

20) жирлек Башкарма комитетының муниципаль хезмәткәрләрен һәм башка хезмәткәрләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тотат, аларга кызыксындыру һәм дисциплинар җаваплылык чаралары куллана;

21) жирлек башкарма комитеты тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итә, аларны үтәү өчен шәхси җавап тотат; тиешле законнар нигезендә һәм үтәү йөзеннән тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара;

22) жирлек башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукый актлар, шулай ук жирлек Башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар бастырып чыгара;

23) жирлек Советына үзенң эшчәнлегә һәм эшчәнлегә турында отчет тәкъдим итә;

24) халыкка даими рәвештә жирлек башкарма комитеты эшчәнлегә турында хәбәр итә, гражданны кабул итүне оештыра, айга бер тапкырдан да ким булмаган гражданны кабул итә, гражданның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

25) жирлекнең дәүләт һәм башка органнарында мәнфәгатләрен тәмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, жирлек башкарма комитеты исеменнән судка гариза бирә, ышанычнамә бирә;

26) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлек башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләргә, шулай ук әлеге Устав, жирлек

Советы карарлары белән жирлек башлыгы компетенциясенә караган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

Статья 46. Жирлек башлыгы урынбасары

1. Авыл жирлеге башлыгы тәкъдиме белән депутатлар арасыннан жирлек башлыгы урынбасары сайлана.

2. Авыл жирлеге башлыгы урынбасары, әгәр жирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

3. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыграгы тавыш бирсә, жирлек башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

4. Жирлек башлыгы урынбасары вазыйфаларны жирлек Советы Регламентында билгеләнгән бурычларны бүлүгә туры китереп башкара, жирлек башлыгы йөкләмәсен үти, ә вакытлыча булмаган очракта (авыру яисә отпуск белән бәйле рәвештә), яисә үз бурычларын үтәү яисә вәкаләтләрне вакытыннан алда туктатылмаса, жирлек башлыгы вазыйфаларын башкара.

5. Жирлек башлыгы урынбасары әлеге Уставның 43 статьясындагы 2 пункттында күрсәтелгән очрактан тыш, азат ителмәгән нигездә үз вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

6. Жирлек башлыгы урынбасарының вәкаләтләрне әлеге Уставның 39 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

7. Авыл жирлеге башлыгы урынбасары теләсә кайсы вакытта жирлек башлыгы инициативасы буенча кабул ителгән яки жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлешкә күләмдә депутатлар төркеме таләбе буенча жирлек Советы карары буенча да вазифадан чакырылырга мөмкин. Жирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Статья 47. Жирлек башлыгы вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату

1. Жирлек башлыгының вәкаләтләрне вакытыннан алда туктатыла шул очракта:

1) үлем;
2) үз теләге белән отставкага китүләре;
3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага жиберү;

4) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә чикләнгән эшкә сәләтсез дип тану;

5) суд тарафыннан вафат булган дип танылу яисә билгесез ягалган дип танылу;

6) суд гаепләү карарының законлы көченә керүе;

7) даими яшәү урынына Россия Федерациясеннән читкә чыгу;

8) Россия Федерациясе гражданлыгы туктатылу, чит ил дәүләте гражданлыгы туктатылу – Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил дәүләт гражданын сатып алырга яисә аларга яшәү төрен яисә Россия Федерациясендә халыкара килешүе катнашучысы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ алырга хокукы, аның нигезендә чит ил гражданы, чит ил дәүләте

гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидарэ органнарына сайланьрга хокуклы;

9) сайлаучылар тарафыннан бэялэмэ;

10) сэләмэтлеге торышы буенча суд тэртибендэ билгелэнгэн чыдамлык жирлек башлыгы вэкалэтлэрен гамэлгэ ашыра алмаулары;

11) «Россия Федерациясендэ жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндэге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендэ, шулай ук жирлек бетерелгэндэ авыл жирлеген үзгэртеп кору;

12) шәһэр округы белән берлэшүгэ бэйле рэвештэ муниципаль берәмлек статусын югалткан;

13) жирлек чиклэрен үзгэртү яки муниципаль берәмлек белән жирлек берлэшүе нэтижэсендэ барлыкка килгэн сайлаучыларның санын 25 проценттан артыгракка арттыру;

14) гражданның турыдан - туры белдерүлэре юлы белән кабул ителгэн карарны гамэлгэ ашыру өчен талэп ителэ торган муниципаль хокукый актыны бастырып чыгару вакытын бозу;

15) «Россия Федерациясендэ жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрэндэге 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгелэнгэн чиклэүлэрне үтэми.

16) жирлек башлыгының вэкалэтлэре, шулай ук, Россия Федерациясе Президентының ышанычын югалтуга бэйле рэвештэ, вакытыннан алда туктатыла:

1) жирлек башлыгы, аның ире һәм балигъ булмаган балалар тарафыннан "аерым категория затларның счетларын (кертемнэр) ачуны һәм булдыруны тыю турында" Федераль закон белән билгелэнгэн тыюны үтэмэү, Россия Федерациясе территориясеннэн читтэ урнашкан чит ил банкларында кулдагы акчалар һәм кыйммэтле эйберлэр саклау, чит ил финанс инструментларыннан файдалану";

2) муниципаль сайлауларда сайланган жирлек башлыгына карата Россия Федерациясе территориясеннэн читтэ урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнэр) ачу яки аларның булу, чит ил финанс инструментларын куллану һәм куллану фактларын билгелэү, күрсэтелгэн затлар муниципаль район башлыгын, шәһэр округы башлыгын сайлауда кандидатлар сыйфатында теркэлгэн чорда.

2. Авыл жирлеге башлыгының элэге статьяның 1-11, 15 һәм 16часть пунктларында күрсэтелгэн нигезлэр буенча вэкалэтлэре вакытыннан алда туктатылган очракта, жирлекнең яңа башлыгын сайлау жирлек Советының якындагы утырышында гамэлгэ ашырыла.

3. Эгэр жирлек башлыгы вэкалэтлэре вакытыннан алда алты айдан да ким булмаган вакыт эчендэ туктатылса, жирлек Советы карары буенча яңа башлык сайлау үткэрелергэ мөмкин.

Бүлек V. ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

Статья 48. Авыл жирлеге башкарма комитеты-жирле үзидарэ башкарма-боеру органы

1. Авыл жирлеге башкарма комитеты жирлекнең башкарма-боеру органы булып тора.

2. Авыл жирлеге башкарма комитетының рэсми исеме - Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы Эчкүл авыл жирлеге башкарма комитеты.

3. Авыл жирлеге башкарма комитеты жирлек Советына хисап тотты һәм контрольдә тотты.

4. Авыл жирлеге башкарма комитеты мөһере, исеме язылган бланклары, шулай ук гражданлык хәле актларын дәүләт теркәвенә алу вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен Россия Федерациясе гербы сурәтләнгән түгәрәк мөһере бар.

5. Жирлек башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

Статья 49. Жирлек башкарма комитеты структурасы

1. Жирлек башкарма комитетының структурасы жирлек башлыгы тәкъдире буенча жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Авыл жирлеге башкарма комитеты структурасына Башкарма комитет житәкчесе - Жирлек башлыгы, авыл жирлеге башкарма комитеты секретаре, жирлек башкарма комитетының башка вазыйфай затлары керә.

Статья 50. Жирлек башкарма комитеты вәкаләтләре

Авыл жирлеге башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанслар һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- жирлек бюджеты проектын төзи, жирлекнең социаль-икътисади үсеш планнарын һәм стратегиясен раслай;

- жирлек бюджетының үтәлешен тәмин итә, жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясен тормышка ашыруны оештыра;

- жирлек бюджетының үтәлеше, жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясен тормышка ашыру турында отчет эзерли;

- жирлекнең икътисад һәм социаль өлкә торышын характерлаучы статистик күрсәткечләр жыюны һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына бирүне оештыра;

2) муниципаль милек белән идарә итү өлкәсендә, жирлек территориясендә предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр:

- жирлекнең муниципаль милекнең булган милек белән идарә итә, муниципаль милек объектларын булдыру, сатып алу, файдалану, эш белән тәмин итү һәм арендау буенча мәсьәләләргә хәл итә;

- жирлек Советы карары белән билгеләнгән очрақларда, жирлек Советының килештерүенә (раславына) муниципаль милекне тартып алу, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр эзерли һәм кертә;

- муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән жирлекнең икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында килешүләр төзи; жирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр төзүгә ярдәм итә;

- жирлек советы билгеләгән тәртип нигезендә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, аларның эшчәнлек шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслай, муниципаль казна учреждениеләрен финанслауны тәмин итә, муниципаль учреждениеләрне һәм Предприятиеләрне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен эштән азат итә;

- муниципаль заказ формалаштыра һәм урнаштыра; бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль йөкләмә үтәлешен финанс белән тәэмин итә; жирлекне төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция житештерү, халыкның көнкүреш һәм социаль – мәдәни ихтыяжларын канәгәтләндерү өчен кирәкле хезмәтләр күрсәтү буенча заказчы булып тора, моның өчен жирлекнең матди һәм финанс чараларын кулланып башка эшләр башкаруга заказчы булып тора;

- кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү өчен шартлар тудыра;

3) территориаль планлаштыру, жирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирәлекне саклау өлкәсендә:

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, тиешле органнарга табигаттән файдалану турындагы законнарны бозучы предприятие, учреждение, оешмаларның әйләнә-тирәлеккә куркыныч тудыручы гамәлләре турында хәбәр итә;

4) Төзелеш, транспорт һәм элемент өлкәсендә:

- социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтажлар буларак гражданнарны билгеләнгән тәртиптә исәпкә алып бара;

- билгеләнгән тәртиптә торак биналарны торак булмаган биналарга һәм торак булмаган биналарга күчерү турында карарлар кабул итә, торак биналарны үзгәртеп кору һәм үзгәртеп планлаштыруны килештерә, билгеләнгән тәртиптә муниципаль торак фондының торак урыннарын яшәү өчен яраксыз дип таний;

- жирлектә яшәүче һәм торак шартларын яхшыртуга мохтаж аз керемле гражданнарны торак законнары нигезендә торак урыннары белән тәэмин итә;

- муниципаль торак фондын төзүне һәм тотуны, торак төзелеше өчен шартлар булдыруны оештыра;

- муниципаль торак фондыннан файдалануны һәм сакланышын, әлеге фондның торак урыннарының санитар һәм техник кагыйдәләр һәм нормаларга, законнарның башка таләпләренә туры килүен муниципаль контрольдә тотат;

- халыкны элемент хезмәте белән тәэмин итү өчен шартлар булдыруны тәэмин итә;

5) авыл хужалыгын һәм эшкуарлыкны үстерү өлкәсендә:

- авыл хужалыгы житештерүен үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү, кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү өчен шартлар тудыру өчен шартлар тудыра;

6) халыкка торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- халыкны жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра; базар һәм ярминкәләр оештыра;

- жирлек халкы күпләп ял итә алсын өчен шартлар тудыра һәм халыкның массакуләм ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыра, шул исәптән гражданнарның су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына ирәкле үтеп керүен тәэмин итүне дә кертә;

- жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакуләм спорт үсеше өчен шартлар тәэмин итә, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәргүне оештыра;

- жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләр буенча чаралар оештыра һәм тормышка ашыра;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм күмү урыннарын карап тотуны тәэмин итә;

- транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын һәм жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм тормышка ашыра;

- энергияне саклау һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны гамәлгә ашыра, муниципаль берәмлек чикләрендә муниципаль торак фонды булган күпфатирлы йортларны энергетик тикшерүне оештыра һәм энергияне саклау һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру турындагы законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;

- «жылылык белән тээмин итү турында " Федераль законда каралган жылылык белән тээмин итүне оештыру вәкаләтләрне гамәлгә ашыра»;

- су белән тээмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә «су белән тээмин итү һәм ташландык суларны агызу турында " Федераль законда каралган вәкаләтләрне гамәлгә ашыра»;

- коммуналь инфраструктура системасына тоташтыру тарифлары, коммуналь комплекс оешмаларының коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәтләренә тоташтыру, тарифлары, кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмә түләүләр жайга сала.

- жирлек чикләрендә халыкны су белән тээмин итү, су бүлү, халыкны Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә ягулык белән тээмин итү;

7) төзекләндерү өлкәсендә:

- коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым жыю) һәм транспортлау буенча эшчәнлекне оештыруда катнаша;

- жирлек территориясен төзекләндерүне (урамнарны яктырту, территорияне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йортлар номерлары белән күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тотуны да кертеп) оештыра;

- адресация объектларына адреслар бирә, адресларны үзгәртә, юкка чыгара, урам-юл челтәре элементларына (федераль әһәмияткә ия автомобиль юлларына, региональ яки муниципаль әһәмияткә ия автомобиль юлларына, муниципаль районның жирле әһәмияткә ия булган автомобиль юлларына тыш), жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исем кушу исемен бирә, мондый атамаларны үзгәртә, юкка чыгара, мәгълүматны Дәүләт адрес реестрында урнаштыра.

8) гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тээмин итү, Халыкны һәм территорияне гадәттән тыш хәлләрдән саклау өлкәсендә

- жирлек территориясендә законнарның, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнарының актларының үтәлешен, гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тээмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, жирле үзидарә хокукларын бозучы дәүләт хакимияте органнары һәм дәүләт вазыйфай затлары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар актларына шикаять бирә;

- жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыру;

- жирлек торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткәрүне тээмин итә;

9) мәдәният, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләр өлкәсендә:

- жирлек милкәндә булган мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклауны, куллануны һәм популярлаштыруны, жирлек территориясендә

урнашкан жирле (муниципаль) эһәмияттәге мэдәни халык объектларын (тарихи һәм мэдәни һәйкәлләрне) саклауны тәэмин итә;

- жирле традицион халык сәнгәтен үстерү, жирлектә халык сәнгәтен саклап калу, торгызу һәм үстерү өчен шартлар тудыра;

- жирлек территориясендә урнашкан муниципаль музейларның эчтәлеген тәэмин итә;

- балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм тормышка ашыра;

- инвалидлар, сәламәтлекләре чикләнгән затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә булышлык күрсәтә.

10) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән үтәү өлкәсендә;

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирлек жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларының исәбен алып бара һәм тиешле куллануны тәэмин итә;

- федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән төрлө тапшырылган дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру турында хисап тапшыра;

- жирлек Советы карарлары нигезендә үзләрәнә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен жирлек жирле үзидарә органнары карамагында булган матди ресурслардан һәм финанс чараларынан өстәмә файдалануны тәэмин итә.

11) башка вәкаләтләр:

- жирлек ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрнең үтәлешен тәэмин итә, федераль закон нигезендә ясалма жир кишәрлеге төзү турында килешү төзү хокукына ачык аукцион үткәрә;

- жирлек башлыгы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди - техник һәм башка яктан тәэмин итә;

- жирлекнең архив фондларын формалаштыруны тәэмин итә;

- гражданнырны жирлек өчен социаль эһәмияткә ия булган эшләрне (шул исәптән дежур торуларны) ирәкле рәвештә башкаруга жәлеп итү турында Карар кабул итә һәм аларны үткәрүне оештыра.

- законнарда, әлегә Устав, жирлек Советы карарлары белән жирлек советы яки жирлекнең башка жирле үзидарә органнары вәкаләтләрәнән тыш, жирлекнең жирле эһәмияттәге мәсьәләләре буенча башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

2. Башкарма комитет жирлекнең жирле эһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

- жирлек музейларын булдыра;

- жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр кыла;

- опека һәм попечительлек буенча эшчәнлекне тормышка ашыруда катнаша;

- жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләр хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

- Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны тормышка ашыруга булышлык күрсәтә;

- жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү буенча чараларны оештыруда һәм тормышка ашыруда катнаша;

- муниципаль Янгын сагы булдыра;

- туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;
- кеше хокукларын тээмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтү комиссияләренә һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтә.
- инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында " 1995 елның 24 ноябрәндәгә 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның бөтенроссия ижтимагый берләшмәләре оештырган оешмаларга ярдәм күрсәтә»;
- сыйфатка бәйсез бәя бирүне оештыру өчен шартлар тудыра оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү тәртибе һәм шартлары билгеләнгән федераль законнар белән;
- торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын найм килешүләре буенча гражданның муниципаль торак фондының торак урыннарын бирә.
- «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында " 2016 елның 23 июнендәгә 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәгә чараларны гамәлгә ашыра»;
- «кулланучылар хокукларын яклау турында " 1992 елның 7 февралендәгә 2300-І номерлы Россия Федерациясе Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру.

3. Авыл жирлегә башкарма комитеты Муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Жирлек Башкарма комитетының муниципаль контроль өлкәсендә вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

- 1) Тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;
- 2) жирле үзидарә органнарына бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчеләген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;
- 3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Татарстан Республикасы норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;
- 4) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контроль нәтижәләгә мониторингны оештыру һәм үткәрү, аны уздыру күрсәткечләре һәм методикасы Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан раслана;
- 5) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру буенча функцияләр, мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә, жирлек башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

Муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юридик затларны, шәхси эшмәкәрләргә тикшерүне оештыру һәм үткәрү белән бәйле мөнәсәбәтләргә карата "дәүләт контролен (күзәтчеләген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшкуарларның хокукларын яклау турында" 2008 елның 26 декабрәндәгә 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

Бүлек VI. БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

Статья 51. Жирлекнең ревизия комиссиясе

1. Жирлекнең ревизия комиссиясе жирле үзидарәнең даими эшләүче, коллегиаль финанс контроле органы булып тора.

2. Жирлекнең ревизия комиссиясе рәистән һәм ике әгъзадан тора.

Жирлекнең оештыру һәм эшчәнлек тәртибе, Ревизия комиссиясе вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, " Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләренең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенең гомуми принциплары турында «2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы федераль законнар,» Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары, жирлекнең Ревизия комиссиясе турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

Федераль законнар белән билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә жирлекнең Ревизия комиссиясе эшчәнлеген хокукый жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

Статья 52. Жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлек башкарма комитеты һәм башка жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге устав белән билгеләнгән вәкаләтләр бүленеше нигезендә жирлек Советы, жирлек башлыгы һәм жирлекнең башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль тормышка ашыра.

2. Жирлек советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты жирлекнең икътисадый һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатларында законнарда билгеләнгән, әлеге Устав формалары белән үзара хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек советы һәм жирлек башкарма комитеты кабул ителгән норматив хокукый актларны кул куелган көннән алып жиде көн эчендә жибәрәләр.

4. Жирлек башкарма комитеты житәкчесе жирлек Советына жирлек Советының, жирлек башлыгының хокукый актларын кабул итү, юкка чыгару, үзгәртү турындагы тәкъдим белән мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

5. Жирлекнең башка жирле үзидарә органнарының үзара эшчәнлеге тәртибе жирлек Советы тарафыннан билгеләнергә мөмкин.

Статья 53. Жирлек жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Жирлек жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын үткәрү юлы белән яки суд тәртибендә хәл ителә.

Бүлек VII. САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ

Статья 54. Жирлекнең сайлау комиссиясе

1. Жирлек сайлау комиссиясе муниципаль сайлаулар, жирле референдум, депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне эзерләүне һәм үткәрүне, муниципаль берәмлек

чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне, муниципаль берәмлекне үзгәртеп коруны оештыра.

2. Жирлекнең сайлау комиссиясе жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына керми торган муниципаль орган булып тора.

3. Жирлекнең сайлау комиссиясе авыл жирлеге Советы тарафыннан федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау Кодексында билгеләнгән тәртиптә төзелә.

4. Жирлек сайлау комиссиясенә вәкаләтләре срогы биш ел тәшкит итә.

5. Жирлек сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш хокукы белән 6 эгъза күләмендә формалаша.

6. Жирлек сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс белән тәмин итү жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

7. Жирлекнең сайлау комиссиясе вәкаләтләре, аның эшчәнлегенә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә Устав, жирлекнең сайлау комиссиясе турындагы Нигезләмә белән жайга салына. Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе вәкаләтләре территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

Бүлек VIII. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАН-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

Статья 55. Юридик зат хокукларына ия булган Жирлекнең жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлегә Устав нигезендә юридик затның хокуклары белән жирлек советына һәм жирлек башкарма комитетына бирелә.

2. Жирлек башкарма комитеты структурасы нигезендә жирлек Советы карары нигезендә юридик затның хокуклары белән жирлек башкарма комитетының аерым органнарына бирелергә мөмкин.

Статья 56. Юридик затлар буларак Жирлекнең жирле үзидарә органнары

1. Жирлек исеменән милек һәм башка хокук һәм вазифаларны алырга һәм тормышка ашырырга, судта ышанычсыз чыгыш ясарга мөмкин жирлек башлыгы.

2. Юридик зат хокукларына ия жирле үзидарә органнары-идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

Статья 57. Жирлек жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирлек жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанслар белән тәмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына тормышка ашырыла.

Бүлек IX. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР

Статья 58. Жирлек башлыгына һәм жирлекнең башка вазыйфай затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Жирлек башлыгы һәм жирлекнең башка вазыйфай затлары эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы депутаты вәкаләтләрен, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм Өчкүл авыл жирлегә Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

Статья 59. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфай затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

1 жирлек башлыгының әлеге Уставта каралган очракларда үз вәкаләтләрен азат ителмәгән нигездә гамәлгә ашыручы урынбасарына айлык акчалата бүлүк түләнә.

Статья 60. Жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатларының кагылгысызлык гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатлары, шул исәптән жирлек башлыклары, аларны жинаять яки административ жаваплылыкка жәлеп иткәндә, тоткарлау, арест, тентү, сорау алу, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр башкарганда, шулай ук алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт урыны, аларның багажы, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар тарафыннан кулланыла торган элемент чараларын исәпкә алганда, оператив-эзләү чараларын үткәргәндә, федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә, жирлек Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның статусына, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыкканнан соң да, тиешле башка гамәлләр өчен жинаять яки административ жаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә авыл жирлегә Советы депутаты тарафыннан мыскыл итү, яла ягу яки башка хокук бозулар, федераль закон белән каралган жаваплылыкка тартылу очракларына кагылмый.

Статья 61. Жирлек жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының жаваплылыгы

Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары законнар нигезендә жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында жаваплы.

Статья 62. Жирлек Советы депутатларының жирлек халкы алдында жаваплылыгы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл жирлегә башлыгының, жирлек халкы алдында жаваплылыгы депутат итеп сайланган жирлек халкының ышанычын югалту нәтижәсендә килеп чыга.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы әлеге Уставта каралган нигезләр һәм тәртиптә кире алынырга мөмкин.

Статья 63. Жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының дәүләт алдында жаваплылыгы

1. Федераль законнар нигезендә жирлек Советының, жирлек башлыгының жаваплылыгы алар тарафыннан Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституциячел законнарны, федераль законнарны, Татарстан Республикасы Конституциясен, Татарстан Республикасы законнарын һәм әлеге Уставны бозган очракта, шулай ук жирлек жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә үтәмәгән очракта, тиешле суд карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек Советының өземтәсе, жирлек башлыгы, жирлек башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасыннан читләштерү һәм отставкага жибәрү нигезләре һәм тәртибе «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында » 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

Статья 64. Ышанычны югалтуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны биләгән затларны эштән азат итү (эштән азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат ышанычны югалтуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:

1) үзе төзегән мәнфәгатләр каршылыгын булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча чаралар зат тарафыннан кабул ителмәү;

2) зат үзенә керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүматларны тапшырмаулары яисә белә торып дәрәс булмаган яки тулы булмаган мәгълүмат тапшырулары турында;

3) затның коммерция оешмасы идарәсе органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы, федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш;

4) зат эшмәкәрлек эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

5) затның Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе яисә Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, идарә итү органнары, Попечительләр яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган структур бүлекчәләренең составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затта мәнфәгатләр каршылыгына китерә яки китерә ала торган шәхси кызыксынучанлык барлыкка килү турында мәгълүм булган муниципаль вазыйфа биләгән зат тарафыннан ышанычны югалтуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

Статья 65. Жирлек жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының физик һәм юридик затлар алдында жаваплылыгы

Жирле үзидарә органнарының һәм жирлек жирле үзидарә вазыйфай затларының физик һәм юридик затлар алдында жаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

Бүлек XI. ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

Статья 66. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасына керә:
1) жирлек уставы, жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар;
2) жирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;
3) әлеге Уставта каралган жирлек башлыгының, Башкарма комитетның һәм башка жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының норматив һәм башка хокукый актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә һәм жирлек территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукый актлар жирле референдумда кабул ителгән әлеге Уставка һәм хокукый актларга каршы килергә тиеш түгел.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлар тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар жирлекнең бөтен территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәлләре тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфай затлары тарафыннан, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар бетерелгән яисә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфай затларның вәкаләтләре исемлеген үзгәрткән очракта, туктатылырга мөмкин - тиешле муниципаль хокукый актны кабул итү (чыгару), шулай ук суд тарафыннан кабул ителгән; жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала торган өлешендә - Россия Федерациясе дөүләт хакимиятенең вәкаләтле органы.

5. Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилнең тиешле күрсәтмәсен алган очракта, жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфай заты тарафыннан кабул ителгән (чыгарган) жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфай заты тарафыннан кичекмәстән туктатыла. Алынган күрсәтмәнең үтәлеше турында авыл жирлегә башкарма комитеты яки жирле үзидарәнең вазыйфай затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә жирлек Советы - алар тарафыннан карар кабул ителгән көннән соң өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

Статья 67. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерүләре юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү жирле референдумда белдерелгән гражданнарның турыдан-туры белдерүләре юлы белән башкарыла.

2. Әгәр жирлек халкы турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый актны кабул итү (чыгару), жирле үзидарә органы яисә әлеге актны кабул итү (чыгару) компетенциясенә кергән жирле үзидарә вазыйфай заты кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителә икән, референдумда кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән 15 көн эчендә тиешле

муниципаль норматив хокукый актны эзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан да артмаска тиеш.

3. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукый актның басылып чыгу вакытын бозу жирлек башлыгын чакыртып алу яисә жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

Статья 68. Жирлек жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актлар төрләре

1. Аларга йөкләнгән вәкаләтләренә үтәү өчен жирлек жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгара:

- 1) жирлек Советы-жирлек Советы карарлары;
- 2) жирлек башлыгы - жирлек башлыгы карарлары һәм боерыклары;

2. Жирлекнең башка вазыйфаи затлары әлеге устав белән билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә, аларның статусын билгеләүче бүтән муниципаль норматив хокукый актларда күрсәтмәләр һәм боерыклар чыгара.

Статья 69. Муниципаль хокукый актларны эзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, Спас районы прокуроры, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициативалы төркемнәре, шулай ук аны алып бару мәсьәләләре буенча жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан кертелә ала.

2. Спас районы прокуроры үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, юкка чыгару яки кабул итү турында тәкъдимнәр кертергә хокуклы.

3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушып бирелә торган документларның исемлеге һәм формасы жирлек Советы Регламенты һәм жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Авыл жирлеген тиешле исемлеккә керткәндә, Татарстан Республикасы законы белән, районның эшкуарлык һәм инвестиция эшчәнлеге субъектлары өчен муниципаль норматив хокукый актларда каралган бурычларны яңа яисә үзгәртүче муниципаль норматив хокукый актлары проектлары жирлек жирле үзидарә органнары тарафыннан Муниципаль норматив хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары тарафыннан уздырыла торган жайга салу йогынтысын бәяләеләргә тиеш, моннан тыш, Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә:

- 1) жирлек Советының жирле салымнарны һәм жыемнарны юкка чыгара торган, үзгәртүче, туктатучы норматив хокукый актлары проектлары;
- 2) бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган жирлек Советы норматив хокукый актлары проектлары.

5. Жайлау йогынтысын бәяләү муниципаль норматив хокукый актлар проектларын нигезләмәләренә ачыклау, артык вазыйфалар башкару, тыюлар һәм чикләүләр өчен субъектларының эшкуарлык һәм инвестиция эшчәнлеге яки күтәрергә, аларны гамәлгә кертү максатыннан ясала.

Статья 70. Жирлек советының хокукый актлары

1. Авыл жирлеге Советы үз компетенциясенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, устав белән кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә, Жирлек территориясендә үтәү мәжбүри булган кагыйдәләрне билгели торган карарлар, жирлек башлыкларын отставкага жибөрү турында карар, шулай ук жирлек Советы эшчәнлеген оештыру һәм аның компетенциясенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Жирлек Советы карарлары, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Жирле салымнар һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм гамәлдән чыгаруны, авыл жирлеге бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыруны күздә тоткан жирлек Советы карарлары жирлек Советы каравына бары тик жирлек башкарма комитеты житәкчесе инициативасы белән яки аның бәяләмәсе булганда гына кертелә ала. Әлеге бәяләмә аларга жирлек Советына жирлек Советы Регламентында билгеләнгән тәртиптә утыз көн эчендә тапшырыла.

4. Жирлек Советы карарлары кабул ителгән көннән өч көн эчендә жирлек башлыгы тарафыннан имзалана һәм әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә халыкка хәбәр ителә.

Статья 71. Жирлек башлыгының хокукый актлары

Жирлек башлыгы законнар, әлеге Устав, жирлек Советы карарлары белән билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар һәм күрсәтмәләр, шулай ук жирле эһәмиятгә мәсьәләләр һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча карарлар, шулай ук жирлек Башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләр чыгара.

Жирлек башлыгы " Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон, башка федераль законнар нигезендә әлеге Уставка кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

Статья 72. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка игълан итү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Жирлек Советы карарлары аларга кул куелган көннән соң 10 көн үз көченә керә, әгәр карарның үзе билгеләнмәгән булса.

Салымнар һәм жыемнар турында жирлек Советының норматив хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

Жирлекнең уставын кабул итү яки әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар федераль законда, әлеге устав белән билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Жирлек башлыгының, Жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затларының хокукый актлары, әгәр актларда башкасы билгеләнмәгән булса, кул куелган көннән үз көченә керә.

3. Кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар, гамәлгә куючы булып муниципаль берәмлек

торган оешмаларның хокукий статусын билгели торган муниципаль норматив хокукий актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр рәсми басылып чыкканнан соң (халыкка игълан итү) үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукий актта аның реквизитлары булырга тиеш: аңа кул кую датасы (жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән хокукий актлар өчен - шулай ук аны жирлек Советы кабул иткән датага), теркәү номеры, хокукий актка кул куйган вазыйфаи затның исеме, печать.

5. Авыл жирлеге Советы карарлары, аның үтәлеше турындагы хисап, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турында, жирлек Советы Регламенты, жирлек Советы, жирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән башка норматив хокукий актлар, муниципаль норматив хокукий актлардан яки аларның федераль закон белән чикләнгән аерым нигезләмәләреннән тыш, жиде көн эчендә рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш (игълан ителгән).

6. Шулай ук муниципаль сайлаулар, жирле референдум билгеләү, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү турында норматив булмаган хокукий актлар, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлек башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау мәсьәләсе буенча тавыш бирү һәм законнар нигезендә башка актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр мәжбүри рәвештә рәсми бастырып чыгарылырга тиеш.

7. Норматив булмаган муниципаль хокукий актлар, законнар яки әлеге Устав нигезендә мәжбүри булмаган рәсми басылып чыгу (халыкка игълан итү) аларны чыгарган органнар яки жирле үзидарә вазыйфаи затларының карары буенча басылып чыгарга (халыкка игълан ителергә) мөмкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) муниципаль хокукий актның реквизитлары күрсәтелә.

Муниципаль хокукий актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү) юлы белән гамәлгә ашырыла:

- жирлек жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә куелган массакуләм мәгълүмат чараларында яисә жирлек территориясендә таралган бүтән массакуләм мәгълүмат чараларында хокукий акт текстын бастырып чыгару. Хокукий акт текстын бүтән басма массакулүм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарганда әлеге басманың рәсми басылып чыгуы турында билге булырга тиеш;

- жирлек торақ пунктлары территориясендә махсус мәгълүмати стендларда хокукий акт текстын урнаштыру. Күрсәтелгән стендларның саны һәм аларның урнашу урыннары авыл жирлеге Советы тарафыннан раслана һәм жирлек халкы тарафыннан муниципаль хокукий актның тексты белән тоткарлыксыз танышу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш;

- Татарстан Республикасы хокукий мәгълүмат рәсми порталында түбәндәге адрес буенча урнаштыру: www.pravo.tatarstan.ru.\

- жирлекнең рәсми сайтында урнаштыру.

9. Муниципаль хокукий актны бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) басма массакуләм мәгълүмат чарасы чыгу датасы яисә актны игълан итү даталары турында мәгълүматлар күрсәтелергә тиеш, алар актны жибәрү (тарату) яисә аны мәгълүмати стендта урнаштыру датасына туры килергә тиеш.

10. Жирле референдумда (гражданнар жыенында) кабул ителгән карарларның хокукий актлары рәвешендә рәсмиләштерелгән муниципаль норматив хокукий актлар Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукий актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән

тәртиптә Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Бүлек XII. ЖИРЛЕКНЕҢ ИКЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

Статья 73. Жирлекнең икътисади нигезе

1. Жирлекнең икътисади нигезен жирлекнең муниципаль милкендә булган мөлкәте, жирлек бюджеты акчасы, шулай ук жирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

Статья 74. Жирлекнең муниципаль мөлкәте

1. Авыл жирлеге милкендә булырга мөмкин:

1) әлеге Федераль законда билгеләнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

2) " Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт»;

3) жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәненә вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органының норматив хокукый актлары нигезендә тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) федераль законнар белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләргә хәл итү өчен кирәкле мөлкәт;

5) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт.

2. Авыл жирлегеннән әлеге статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы барлыкка килгән очракларда күрсәтелгән мөлкәт мөлкәтнең максатчан билгеләнешен үзгәртү яисә федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокта янадан рәсмиләштерелгә тиеш.

Статья 75. Жирлекнең муниципаль мөлкәте белән идарә итү, файдалану һәм эш итү

1. Жирле үзидарә органнары жирлек исемненән мөстәкыйль рәвештә Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль милектән файдалана һәм эш итә.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль милекне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләренә жирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, читләштерергә, федераль законнар нигезендә башка килешүләр төзәргә хокуклы.

3. Жирле үзидарэ органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте, федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә муниципаль милек реестрлары алып бара.

Статья 76. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Жирлек муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, Хужалык жәмгыятьләре, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципальара жәмгыятьләр төзүдә катнаша.

2. Муниципаль предприятиеләр авыл халкының товарларга, эшләргә һәм хезмәт күрсәтүләргә ихтыяжларын канәгатьләндерү максатыннан оештырыла. Муниципаль учреждениеләр жирлекнең идарә итү, социаль һәм башка функцияләрен гамәлгә ашыру өчен булдырыла. Жирлек муниципаль предприятиеләрен һәм учреждениеләрен гамәлгә куючы функцияләрен һәм вәкаләтләрен жирлек башкарма комитеты башкара.

3. Жирлек башлыгы муниципаль предприятие яки учреждение уставын раслый, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, муниципаль предприятие яки учреждение житәкчесе вазифасыннан азат итә, аларның эшчәнлеге турындагы хисапларны тыңлый. Жирлек башкарма комитеты муниципаль предприятие һәм учреждениеләр эшчәнлегенә максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, муниципаль предприятиегә яки учреждениегә беркетелгән муниципаль милекнең сакланышын һәм кулланылышын контрольдә тоту, ревизия, инвентаризация, аудитор тикшерүләре билгели һәм житештерә.

4. Авыл жирлегә башкарма комитеты авыл жирлегә исемнән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидияле жавап бирә һәм аларның федераль законда билгеләнгән тәртиптә үтәләшен тәэмин итә.

Статья 77. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне файдаланудан һәм хосусыйлаштырудан кергән табыш жирлек бюджетына керә.

Статья 78. Жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирлек жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законда башкача билгеләнмәгән очракта, килешү нигезендә төзелә.

Бүлек XIII. ЖИРЛЕКНЕҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

Статья 79. Жирлек Бюджеты

1. 1. Жирлекнең уз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты рәвешендә эшләнә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән керемнәр һәм жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итү өчен бирелгән субвенцияләр, шулай ук әлеге керемнәр һәм субвенцияләр исәбенә гамәлгә ашырыла торган жирлекләр бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.

4. Жирле үзидарә органнары федераль законнарда һәм алар нигезендә кабул ителә торган Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яки) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасының» Спас муниципаль районы " муниципаль берәмлеге жирле үзидарә органнарына жирлек бюджетының үтәләше турында хисаплар тапшыралар.

Статья 80. Жирлектә бюджет процессы.

1. Авыл жирлеге бюджеты проекты төзү һәм карау, авыл жирлеге бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәләшен тикшереп торуга, жирле бюджет үтәләше турындагы хисапны төзү һәм раслау, Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән таләпләрне үтәп, жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла.

2. Авыл жирлеге бюджеты проекты, аның үтәләше турында еллык отчет, жирлек бюджетының үтәләше һәм жирле үзидарә органнары муниципаль хезмәткәрләренә, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә саны турында квартал саен мәгълүматлар, аларның хезмәт өчен түләүгә факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга тиеш (халыкка игълан ителергә).

3. Чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә кәргән Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары керемнәрен үзгәртүгә китерә торган жирле салымнар турында муниципаль норматив хокукый актларга, жирлек Советының муниципаль норматив хокукый актларына үзгәрешләр кертү хакында Муниципаль норматив хокукый актлары Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирле бюджет турында Карар кабул ителгән көнгә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

4. Жирлек бюджеты проекты өч елга (Чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс ягыннан тәмин итү максатларында жирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау нигезендә төзелә.

6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлеге бюджеты проекты, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә һәм аның таләпләрен үтәп кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә, жирлек башкарма комитеты тарафыннан билгеләнгән тәртиптә һәм срокта төзелә.

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты төзү:

Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә карата таләпләр) билгели торган Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Жыенына юлламасы нигезләмәләре;

бюджет сәясәтенә төп юнәлешләре һәм салым сәясәтенә төп юнәлешләре;

социаль-икътисадый үсеш фаразы;
озак сроклы чорга бюджет фаразлары проекты (бюджет фаразлары проекты,
бюджет фаразлары проекты) ;

муниципаль программалар (муниципаль программалар проектлары, муниципаль программаларны үзгәрешләр проектлары).

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлеге бюджеты турындагы карарда бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, жирлек Советының муниципаль хокукый актлары белән билгеләнгән башка күрсәткечләр (бюджет турындагы Карардан тыш) бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш.

9. Жирлек бюджеты турындагы карар белән раслана:

- жирлек бюджеты керемнәренең Баш администраторлары Исемлеге;

- жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакларының Баш администраторлары Исемлеге;

- бюджет ассигнованиеләрен Чираттагы финанс елына һәм чорына бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләре, бүлекчәләре (төркемнәре һәм төркемчәләре һәм төркемчәләре), муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программалаштырылмаган юнәлешләре буенча), чыгымнар төрләре һәм (яисә) максатчан статьялары, муниципаль программалар, муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программаларынан һәм программаларынан булмаган юнәлешләре буенча бүлү), Чираттагы финанс елына һәм чорына бюджет чыгымнары классификациясенә чыгымнар төрләре төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре һәм төркемчәләре (төркемчәләре һәм төркемчәләре), шулай ук план, билгеләнгән тәртиптә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законы, жирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Законы нигезендә, жирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнә;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасында бюджет ассигнованиеләрен бюджетлар чыгымнары классификациясенә бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары һәм чыгымнар төрләре буенча бүлү;

- Жәмәгать норматив йөкләмәләренә үтәүгә жибәрелә торган бюджет ассигнованиеләренең гомуми күләме;

- Чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм (яисә) башка бюджетларына бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

- план чорының беренче елына жирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 2,5 процент күләмендә шартлы расланган (расланган) чыгымнарның гомуми күләме (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына жирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләменә кимендә 5 проценты күләмендә (Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбеннән, максатчан билгеләнеше булган);

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет кытлыгын финанслау чыганаclarы;

- Чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиге күрсәтелгән;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы белән жирлек Советының муниципаль норматив хокукый актлары белән билгеләнгән жирлек бюджетының башка күрсәткечләре.

10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карар проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче ел параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен аныкый һәм төзелә торган бюджет чорының икенче елы күрсәткечләрен раслый.

Жирлек бюджетының расланган план чоры параметрларын төгәлләштерү күздә тотыла:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлеге бюджеты турында карар проектына карау предметы булып торган күрсәткечләргә төгәлләштерү;

- жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган күрсәткечләрен арттыру яки кыскарту йә анә жирлек бюджеты чыгымнарының өстәмә максатчан статьялары һәм (яки) төрләргә буенча бюджет ассигнованиеләрен кертү.

11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлеге бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта жирлек Советына тәкъдим ителә:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

- агымдагы финанс елының узган чорында жирлекнең социаль-икътисади үсешенә башлангыч нәтижәләргә һәм агымдагы финанс елы өчен жирлекнең социаль-икътисади үсеш нәтижәләре;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлекнең социаль-икътисади үсеш фаразы;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетының төп характеристикалары (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты) фаразлары;

- жирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;

- бюджетара трансфертлар бүлүне исәпләү методикалары (проектлары методикалар);

- Чираттагы финанс елы ахырына һәм план чорының һәр елы ахырына муниципаль бурычның иң югары чиге;

- агымдагы финанс елына бюджет үтәлешен бәяләү;

- жирлек Советы, жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән бюджет сметалары проектлары, күрсәтелгән бюджет сметаларына карата жирлек башкарма комитеты белән каршылыктар килеп туган очракта тәкъдим ителә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге устав белән билгеләнгән башка документлар һәм материаллар.

Бюджет турындагы карар белән расланган очракта, муниципаль программалар буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү һәм эшчәнлекнең программалаштырылмаган

юнәлешләре буенча бюджет турындагы карар проектына муниципаль программалар паспортлары тапшырыла.

Бюджет турындагы карар проекты бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән кушымта булмаса, бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән кушымта бюджет турындагы карар проектына аңлатма язуына кертелә.

12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлегә бюджеты проектының төзү Россия Федерациясә Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә жирлек башкарма комитеты тарафыннан гамәлгә ашырыла.

13. Жирлек башкарма комитеты чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карар проектының агымдагы елның 15 ноябрәненн дә соңга калмыйча жирлек Советы каравына кертә.

14. Жирлек бюджеты турындагы карар проектының карау һәм аны жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән раслау тәртибе Чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турындагы карар үз көченә керүне, шулай ук әлегә карар белән Россия Федерациясә Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләренә һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

15. Авыл жирлегә бюджеты турындагы карар, әгәр Россия Федерациясә Бюджет кодексы һәм (яки) жирлек бюджеты турындагы карар белән башкасы каралмаган булса, финанс елның 1 гыйнварыннан үз көченә керә һәм 31 декабрәнә кадәр гамәлдә була.

Жирле бюджет проекты, жирле бюджетны раслау турында карар, аның үтәләше турында еллык хисап, жирле бюджет үтәләше барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен белешмәләр, аларның хезмәт өчен түләүгә факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга тиеш. Жирле үзидарә органнары жирлек халкына әлегә документлар һәм аларны бастырып чыгару мөмкинлегә булмаган очракта мәгълүматлар белән танышу мөмкинлеген тәмин итә.

16. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру буенча билгеләнгән федераль законнары һәм Татарстан Республикасы законнарын үтәүне, муниципаль бурыч күләме һәм структурасын, жирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәүне тәмин итәләр.

17. Жирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясә Бюджет законнары, салымнар һәм җыемнар турындагы законнар һәм башка мәжбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.

18. Авыл жирлегә бюджеты чыгымнары Россия Федерациясә Бюджет кодексында каралган формаларда гамәлгә ашырыла.

19. Федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очрактардан тыш, федераль дөүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслау өчен жирлек бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру рөхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясә Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 81. Муниципаль ихтияжларны тәмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу «дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу жирлек бюджеты акчалары хисабына башкарыла.

Статья 82. Жирлек гражданның үзара салым акчасы

1. Гражданның үзара салым акчалары дигәндә жирле әһәмиятгә конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен гражданның бер тапкыр түләүләре аңлашыла. Гражданның үзара салым түләүләре күләме жирлек составына кергән торак пунктның барлык халкы өчен дә тигез күләмдә билгеләнә, аларның саны жирлек составына керүче торак пункт халкының гомуми саныннан 30 проценттан артмаска мөмкин.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның бер тапкыр бирелә торган түләүләргә кергән һәм куллану мәсьәләләргә жирле референдумда хәл ителә, ә 4.1 пункттың каралган очракларда хәл ителә. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдагы 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясындагы 1 өлешендә гражданның жыенында.

Статья 83. Жирлекнең муниципаль бурыч алулары (муниципаль бурыч).

1. Авыл жирлегә Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм авыл жирлегә Уставы нигезендә муниципаль бурыч йөкләмәләргә барлыкка килә торган Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләргә нигезендә Россия Федерациясе валютасында урнашкан муниципаль берәмлек исемненән кыйммәтле кәгазьләр чыгару юлы белән муниципаль бурыч алуларны һәм Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм кредит оешмаларыннан жирле бюджетка жәлеп ителә торган кредитлар гамәлгә ашырырга хокукы.

2. Муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукы авыл жирлегә исемненән Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә жирлекнең башкарма комитетына бирелә.

Статья 84. Авыл жирлегенә жирле бюджеты үтәлеше.

1. Авыл жирлегенә жирле бюджеты Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек бюджеты кассаларның бердәмлегенә һәм чыгымнарның ведомствога буйсынуына нигезләнә.

3. Жирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, авыл жирлегә бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Жирлек бюджетының үтәлеше жирлекнең жыелма бюджет язмасы һәм жирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

Статья 85. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык отчет

1. Жирлекнең бюджет хисабы еллык.

2. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы авыл жирлеге башкарма комитеты тарафыннан бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының жыелма бюджет хисаплылыгы нигезендә төзелә.

3. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап жирлек Советы карары белән раслана.

4. Ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерүне һәм жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә эзерләүне үз эченә ала.

Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү жирлекнең Ревизия комиссиясе яки жирлек Советы тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

5. Авыл жирлеге башкарма комитеты агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча аңа бәяләмә эзерләү өчен жирлек бюджетының үтәлеше турында хисап бирә. Авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә эзерләү бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерү мәгълүматлары нигезендә 1 айдан артмаган вакытка башкарыла.

6. Авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә жирлек Советына бер үк вакытта жирлек башкарма комитетына Ревизия комиссиясе тарафыннан тапшырыла.

7. Ел саен агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча авыл жирлеге башкарма комитеты хисап финанс елы өчен жирлек Советының хисап финанс елы өчен бюджет үтәлеше турындагы еллык хисабын, жирлек бюджетының үтәлеше турындагы башка бюджет хисап проектын һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документларны теркәп, жирлек советына тапшыра.

8. Авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны карау нәтижеләре буенча жирлек советы авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны раслау яки кире кагу турында Карар кабул итә.

Жирлек Советы тарафыннан авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны кире каккан очракта, ул дәрәс булмаган яисә тулы чагылдырылмаган мәгълүматларны бетерү һәм 1 айдан артмаган вакытка кабат тапшыру өчен кире кайтарыла.

9. Авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турындагы карар белән хисап финанс елында авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турындагы хисап раслана һәм жирлек бюджеты керемнәренен, чыгымнарының һәм дефицитының гомуми суммасын күрсәтеп раслана.

Хисап финанс елында авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турындагы авыл жирлеге Советы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- бюджет керемнәрен классификацияләү кодлары буенча жирлек бюджеты керемнәре;

- керемнәр төрләре, керемнәр подидлары кодлары, дәүләт идарәсе секторы операцияләре классификациясе буенча авыл жирлеге бюджеты керемнәре; (статья 2007 елның 2 августындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә);

- жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча;

- бюджет чыгымнары классификациясе бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча жирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары;

- бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары төркемнәре, төркемчәләре, статьялары, төрләре буенча жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары.

Статья 86. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле Россия Федерациясе Бюджет законнары һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган башка норматив хокукый актлар үтәлешен тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, алдан һәм аннан соңгыга бүленә.

2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле жирлекнең ревизия комиссиясенә контроль эшчәнлеге булып тора.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә Эчке муниципаль финанс контроле-жирлек башкарма комитеты органнары (вазыйфаи затлар) булып торучы муниципаль финанс тикшерүе органнарының контроль эшчәнлеге.

4. Башлангыч контроль жирлекнең жирле бюджетын үтәү барышында бюджет бозу очракларын кисәтү һәм булдырмау максатыннан башкарыла.

5. Алга таба контроль жирлекнең бюджет үтәлеше нәтижәләре буенча, аларның үтәлешенә законлылыгын, исәп-хисапларның дөреслеген билгеләү максатыннан тормышка ашырыла.

XIV Булек. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

Статья 87. Авыл жирлеге Уставы проектын әзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Авыл жирлеге Уставы проекты, жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар проекты жирлек Советына жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, территорияль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданның инициативалы төркемнәре тарафыннан кертелә ала.

2. Авыл жирлеге Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты әзерләү өчен жирлек Советы карары белән махсус комиссия төзелә ала. Күрсәтелгән комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Авыл жирлеге Уставы проекты, жирлек Уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, жирлек уставын кабул итү турындагы мәсьәләне карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, жирлек Уставына үзгәрешләр кертү, күрсәтелгән Устав проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка игълан итү) белән рәсми басылып чыгарга тиеш. Муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибен, шулай ук муниципаль берәмлек Уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яисә Россия Федерациясе субъекты законнары нигезләмәләрен әлеге уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында төгәл күрсәтү рәвешендә үзгәрешләр кертелә торган очракта, гражданның аның фикер алышыуында катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү) таләп ителми.

4. Авыл жирлеге Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында авыл жирлеге Советы карары проекты буенча, аларны карау алдыннан жирлек Советы утырышында әлеге Устав нигезендә ачык тыңлаулар үткәрелә, Уставка үзгәрешләр бары тик жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне һәм аларны хәл итү вәкаләтләрен Россия Федерациясе Конституциясенә һәм федераль законнарға туры китерү максатларында гына кертелә.

Статья 88. Авыл жирлеге уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Авыл жирлеге Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар проекты карау жирлек Советы тарафыннан жирлек Советы Регламенты нигезендә ике укуларда да ким булмаган күләмдә башкарыла.

2. Авыл жирлеге Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар проекты беренче укылышта кабул иткәннән соң, әлеге проект жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатларына, башка субъектларга төзәтмәләр кертү өчен хокукый актлар чыгару инициативасы хокукын бирә.

3. Жирлекнең Уставы, авыл жирлеге Советы Уставына үзгәрешләр кертү турында Карар жирлек советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән беренән ким булмаган очракта кабул ителә.

Статья 89. Авыл жирлеге Уставының үз көченә керү тәртибе, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар

1. Авыл жирлеге Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар кабул ителгәннән соң, жирлек башлыгы Федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен Муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең федераль органы территорияль органына жиберелә.

2. Авыл жирлеге Уставы, авыл жирлеге Советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары дәүләт теркәвенә алынганнан соң рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка игълан ителергә) тиеш һәм рәсми басылып чыкканнан соң үз көченә керә.

Россия Федерациясе Юстиция министрлыгы порталында «Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар "урнаштыру (<http://pravo-minjust.ru>, <http://право-минюст.рф>)" Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә авыл жирлеге Уставының, авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актының тексты шулай ук аларны рәсми бастырып чыгару ысулы булып тора.

Жирлек башлыгы теркәлгән муниципаль берәмлек уставын, муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы муниципаль хокукый акты муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең федераль органы территорияль органынан кергән көннән жиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка игълан итәргә) тиеш.

3. Жирлек уставына кертелгән һәм жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр, жирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләр бүлешү (жирлек уставын законнар белән тәңгәлләштерү, шулай ук вәкаләтләрне, вәкаләтләр срогын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затларын сайлау тәртибен үзгәртү очракларыннан тыш), әлеге үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль

хокукый актны кабул иткэн муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы вәкаләтләре срогы чыкканнан соң үз көченә керә.

4. Муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый акт тарафыннан кертелә, ул Рәсмиләштерелергә Мөмкин:

муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы карары (гражданнар жыены) белән аның рәисе һәм муниципаль берәмлек башлыгы кул куйган йә муниципаль берәмлек башлыгы, муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы (гражданнар жыены) рәисе вәкаләтләрен башкаручы үзе генә;

вәкиллекле орган (гражданнар жыены) кабул иткэн һәм муниципаль берәмлек башлыгы кул куйган аерым норматив хокукый акт белән. Бу очракта әлеге хокукый актта вәкиллекле орган (гражданнар жыены) карарын кабул итү турында реквизитлар куела. Вәкиллекле органның мондый карарларына муниципаль берәмлек уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр үз көченә керү турында күчмә нигезләмәләрне һәм (яки) нормаларны кертү рөхсәт ителми.

5. Муниципаль берәмлек Уставын яна редакциядә муниципаль хокукый акт белән муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында бәян итү рөхсәт ителми. Бу очракта муниципаль берәмлекнең яна Уставы кабул ителә, ә элек гамәлдә булган муниципаль берәмлек уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актлар муниципаль берәмлекнең яна Уставы үз көченә кертгән көннән үз көчен югалткан дип таныла.

6. Муниципаль берәмлек уставын Федераль законга туры китерү, Россия Федерациясе субъекты законы белән әлеге закон актларында билгеләнгән срокта гамәлгә ашырыла. Әгәр федераль закон, Россия Федерациясе субъекты законы белән күрсәтелгән срок билгеләнмәгән булса, муниципаль берәмлек уставын Федераль законга туры китерү срогы, Россия Федерациясе субъекты законы белән тиешле федераль закон, Россия Федерациясе субъекты законы үз көченә керү датасын, муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проектының Жәмәгать тыңлауларында фикер алышуны һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү) кирәклеген исәпкә алып билгеләнә., муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы утырышларының, мондый муниципаль хокукый актны дәүләт теркәвенә алу һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү) сроклары вакытлылыгы һәм, кагыйдә буларак, алты айдан артмаска тиеш.